

KULTÚRA

ROČNÍK XI. – č. 1

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

9. JANUÁRA 2008

Vydáva Factum bonum, s. r. o. • Šéfredaktor Teodor Križka • Redakcia: Sološnická 41, 841 05 Bratislava, Tel./fax: 654 12 388 • e-mail: redakcia@kultura-fb.sk • Cena 29 Sk

Alena Teicherová: Ježiš kráča po mori

Ako nezovšednie chlieb a voda, nezovšednie ani téma zmyslu života. A to aj keby podmienky, v ktorých človek žije, chceli urobiť z neho iba sivého vrabca. Problematika zmyslu života klope na naše dvere najmä vtedy, ak hlásame človeka ako mieru všetkých vecí. V tom boli majstri pozdní sofisti. Aj Sokrates používal sofizmy, ale sofizmus mu nebol cieľom, iba prostriedkom, ako poukázať na potrebu hľadania pravdivých odpovedí o vlastnom živote, pretože stále platí to platónske, že verejný život je obrazom starostlivosti o dušu.

Otázky o zmysle života sa vynárajú nielen v susedstve s nejakou krízou. Objavia sa a môžu prekvapíť aj potom, keď sa človeku naplnia všetky jeho želania a podmienky, ktoré si stanovil ako mieru svojho šťastia. Môže zistiť, že ho dosiahnutý stav nenaplnia. Nielen kríza nastoľuje otázku o zmysle života, ale aj situácie naplnených snov. Je to spirituálny motív, mať viacej života, ktorý v týchto vysnívaných situáciách nastoľuje otázku o zmysle života. Problematika zmyslu života, zdá sa, nakoniec sa sama pretlačí, či doslova "prestrieľa" ako dôležitá pre spoločnosť. Stále viac počuť vo svete, ale už aj u nás, že ktosi, kdesi strieľal do ľudí v škole, kostole, na ulici. Chcel povedať čosi veľmi dôležité - že stratil zmysel života.

Známy poľský psychológ, K. Popielski, spolupracovník V. E. Frankla, zakladateľa logoterapie, píše, že zmysel života si nedávame. Ale tým, že v životných situáciách objavujeme hodnoty, odkrýva sa zmysel týchto situácií. Takže ľudia

O zmysle života

bez zmyslu života sú nebezpeční. Snáď v tom na peniaze orientovanom svete to zaberie. Ale nie je to isté. Pôjde o to, či cenu peňazí budeme merať účelom, na čo boli použité z hľadiska zmyslu života, alebo či budeme zmysel života merať silou peňazí, za ktorými je kopec zlata.

STANISLAV HVOZDÍK

Zmysel života je prastará téma a prastarými témami sa začína každý nový rok. Na začiatku nového roka akoby sa tieto prastaré témy znova zišli a čakajú na ľudí, aby si ich rozobrali. Nie je za tým slepý osud. Už starí Gréci v antike sformulovali vo svojich etikách princíp eudaimónie, teda to, že je vzťah medzi tým, ako konáme a tým, čo potom cítime. Zdá sa, že znova začíname akosi naopak. Počutí, že sa znova chystá zákon o sexuálnej výchove. Akoby nestačila výchova k manželstvu a rodičovstvu. Výchova k manželstvu a rodičovstvu, to je skôr o tom, že najsamprv sa treba učiť žiť aj pre iných, a nielen pre seba a potom môžeme čakať, že sa budeme cítiť dobre.

Na začiatku nového roka sa stretávajú nielen prastaré témy, ale aj dve staré antropológie človeka. Prvá, ktorá predpokladá človeka od prírody dobrého, ako to postrehol Russeau. Ten človek čaká na brehu rieky evolúcie, až mu priniesie pro-

stredie, ktoré ho bude hodné. Títo ľudia zrejme aj silvestrujú inak ako ľudia druhej antropológie. Tí druhí sú takí dráči. Derú sa o to, aby im nediktovalo prostredie, ale robia všetko možné, aby v ňom boli dobrým podmetom. Zápasia o vývoj tým, že reagujú na konkrétne prostredie a jeho podmienky. Silvester, pokiaľ máme na mysli sväta rovnomerného mena, to má s nimi ľahšie ako s tými prvými, ktorí z neho robia deň strategického raja, ktorý čakajú v budúcom roku. Alebo trénujú útek do bezstarostnosti?

Tento problém však pokročil. Sformuloval ho napríklad v oblasti psychológie zmyslu života A. Längle. Rozlišuje príjemné a zmysluplné, ale aj nepríjemné a zmysluplné. Tiež nepríjemné a nezmysluplné, ale aj príjemné a nezmysluplné. Napríklad výchova k manželstvu a rodičovstvu zodpovedá prvému vzťahu zmysluplného. Sexuálna výchova k druhej dvojici.

V Košiciach sa raz v mesiaci uskutoční trh so starozitnosťami na Dominikánskom námestí. Sú to fragmenty prostredia, ktoré obklopovalo ľudí, tak ako dnešné prostredie obklopuje nás. Tieto veci mohli spríjemňovať život. Príjemne a zmysluplne, alebo aj príjemne a nezmysluplne. Ľudia chodia, obzerajú si artefakty. Sú drahé. Starozitnosť je akýsi pevný bod v minulosti a súčasný záujemca druhý pevný bod.

(Pokračovanie na 11. strane)

Nie som nijaký fatalista, no osmička na konci roka, ktorý práve otvára prvým číslom XI. ročníka nášho časopisu, predsa len poskytuje príležitosť na úvahu. Spomeňme si len na roky 1848, 1918, 1938, 1948, 1968, 1988. Zdá sa, že výnimočné udalosti v živote Slovenska a Slovákov sa zvláštnym spôsobom spájajú s číslicou osem.

Neboli to roky nijako ľahké, aj keď ovplyvnili naše dejiny. Budeme si ich určite v priebehu roka pripomínať podľa miery, akou sa im bude venovať naše autorské zázemie.

Jedno výročie už za sebou máme. 1. 1. 2008 sme si pripomenuli už pätnásť rokov od vzniku druhej samostatnej slovenskej štátnosti v národných dejinách. Ale to akoby zanikalo v huriavku z eufórie nad vstupom SR do schengenského priestoru. Niektorí vládni činitelia túto eufóriu prežívali až natoľko, že ich vyjadrenia boli na hranici ústavnosti. Odstránením colníc predsa

Novému roku

TEODOR KRIŽKA

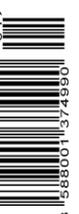
hranice nezanikli. To by musel zaniknúť i štát, na čele ktorého stoja, teda zanikli by aj ich posty, ktoré im umožňujú tak nerozumne tárať.

Ale pred sebou máme zakrátko aj dvadsiate výročie Sviečkovej manifestácie, ktoré si pripomenieme 25. marca. Ani toto výročie by sme v nijakom prípade obísť nemali. Bola to ukážka najušľachtilejšieho vzopätia slovenských kresťanov, ktorí opäť raz v dejinách dokázali, že nijaké svetové pohyby sa v našom národe neudajú bez aspektu viery. Na Slovákoch je totiž pozoruhodné to podvedomé premieňanie svetových pohybov, dokonca i tých nekresťanských, či protikresťanských, podľa duchovnej optiky opretej o vieru v Boha. I Sviečková manifestácia za slobodu svedomia bola toho príkladom. Darmo sa na nej zúčastnili i ľudia, ktorí neskôr zaujali iné ideové pozície, bez kresťanského obsahu, bez modlitby za slobodu všetkých, teda nielen veriacich, no i ich budúcich kritikov, by sa 25. marec nebol uskutočnil, resp. nebol by spustil lavínu, ktorá vyvrcholila pádom komunizmu u nás, ba dokonca emancipačným procesom slovenského národa.

Naši politickí činitelia nemajú na štátne sviatky jednoznačné miesto, kde by vyjadrili úctu k štátnej ideji. Podľa môjho názoru pomník pripomínajúci túto veľkú dejinnú udalosť, ktorá zlomila v ľudoch strach a spustila mechanizmus vnútorného, či otvoreného odporu voči duchovnému násiliu, nemôže urážať nikoho, kto so slovenským národom nemá zlé úmysly. Preto sa čudujem, že ani v roku blížiacomho 20. výročia Sviečkovej manifestácie na Hviezdoslavovom námestí v Bratislave nestojí socha zobrazujúca duchovné základy odvahy a statočnosti slovenských veriacich, ktorí našli silu pokojnou cestou verejne vyjadriť svoj postoj. Ukázali totiž vzor konania, ktorý sprevádza Slovákov dejinami a môže byť príkladom nielen všetkým okolitým národom, no i celému svetu, zmietajúcemu sa v zápase o hľadanie novej identity.

Nie oslavy udalostí poznačených krvavými bojmi, ktoré delili našu vlasť, nie zbrane a násilie, tobôž kontroverzné postavy novodobých zločinov na slovenskom národe, no univerzálna myšlienka slobody svedomia – to je skutočné bohatstvo a odkaz rozporuplnému času, v ktorom žijeme.

www.kultura-fb.sk

Po prečítaní rozhovoru s predsedom SNS Jánom Slotom v decembrovom vydaní mesačníka Extra plus som sa cítil ako Alica v krajine zázrakov.

Zaujali ma okrem iného odpovede Jána Slotu na otázky týkajúce sa nášho členstva v EÚ a NATO. Otázka redaktorky Extra plus: „Vnučuje sa potom otázka, načo sme v EÚ...“ Odpoveď Slotu: „Áno, načo nám je taká únia, čo meria rôznymi metrami?“ Ale prečo potom SNS hlasovala za programové vyhlásenie vlády SR, v ktorom sa SR hlási k členstvu v EÚ? Ako je možné, že SNS nerobí nič proti nášmu členstvu v EÚ, keď si Slotu myslí, že: „Vyzerá to tak, že EÚ, NATO a USA podporujú islamských teroristov na európskom kontinente a na inom ich prenasledujú a strieľajú.“

Ako je možné, že SNS nevyvíjala a nevyvíja žiadnu aktivitu proti nášmu členstvu v NATO, keď je Ján Slotu presvedčený o tom, že:

Alica v krajine zázrakov

Táto televízna relácia bola venovaná otázke deportácií slovenských občanov židovského pôvodu zo Slovenska počas druhej svetovej vojny a udeľovaniu titulu „Spravodlivý medzi národmi“ ľuďom, ktorí sa zaslúžili o ich záchranu pred násilným a nespravodlivým vyvezením z územia Slovenska. Všetci uznávajú, že tento nehumánny čin, ktorý sa uskutočnil pod nátlakom nacistického Nemecka, vtedajšieho hegemonu v stredoeurópskom regióne a za účasti jeho pomocníkov zo Slovenska, je tmavou škvvrnou v dejinách prvej Slovenskej republiky. Je správne uznať a oceniť ľudí, ktorí mali odvahu pomôcť prenasledovaným za cenu osobného rizika. Ale treba mať rovnaký prístup ku všetkým, ktorí sa podieľali na zmierňovaní utrpenia spoluobčanov židovského pôvodu.

Škoda, že v tejto relácii táto zásada nebola dodržaná. Najviac to bolo zrejme v prípade pána biskupa Jána Vojtaššáka, ktorý bol ako 74-ročný starý človek odsúdený totalitou justiciou na 24 rokov väzenia pre svoje zásady na ochranu viery, národa, plnenie si svojich biskupských povinností a vernosti pápežovi. Polutovaniahodné je, že práve v tejto relácii jej účastník Pavol Mešťan hneď v úvode protestoval proti odovzdaniu informácie o biskupovi J. Vojtaššákovi pri príležitosti jeho 130. výročia narodenia. Pre tých, ktorí podľahli vplyvu masovej propagandy v čase totality o jeho vine, dávam do pozornosti knihu dokumentov, ktorú pripravil Prof. R. Letz a vydal ÚPN, Bratislava - 2007. O tejto knihe možno povedať, že otvorí oči aj tým najväčším pochybovačom o jasnom a spravodlivom konaní pána biskupa Vojtaššáka, jeho martyriu a vhodnosti jeho osoby na blahorečenie. Preto slová P. Mešťana, riaditeľa Židovského múzea, ktorý v čase vykonštruovaných procesov pravdepodobne len začínal kariéru vysokoškolského učiteľa na VUML, že židovskí historici nedovolia, aby biskup Vojtaššák bol dnes a ani nikdy v budúcnosti blahorečený, znejú ako vrchol trufalosti, tvrdosti a neochopenia života tejto osobnosti. I keby jeho odmietavý názor na blahorečenie bol spôsobe-

...v žiadnom prípade by sme sa nemali zásadným spôsobom zúčastňovať na akciách NATO. Myslim si, že tak ako zanikla Varšavská zmluva, mala zaniknúť aj Severoatlantická aliančia.“

Ján Slotu by určite argumentoval svojim známym konštatovaním, že ak by do vlády nešla SNS, tak by nám aj naďalej vládla SMK. Je to logický argument, ale otázka znie, aký je rozdiel medzi tým, ak by nám aj naďalej vládla SMK, a tým, že nám dnes vládne SNS bez zásad a chrbtovej kosti? A keď sme už pri SMK. Jedným z nosných predvolebných sľubov SNS bol aj prísľub, že ak sa SNS dostane do vlády, urobí všetko pre to, aby bola SMK zrušená. A výsledok ich snaženia? Veľké sľuby, plány a razantné vyhlásenia. Ale keď sa vyskytne príležitosť realizovať razantné vyhlásenia a sľuby, tak...

RÓBERT ŠVEC

Na okraj

televíznej relácie

„Sféry dôverné!“ (STV 2 - 14. 11. 2007)

ný prípadnou osobnou tragédiou s príbuznými za prenasledovania židov (ako v prípade Prof. Traubnera), ani vtedy nie je možné zaujať taký postoj k biskupovi Vojtaššákovi, o ktorého vine niet presvedčivých a jasných dôkazov. Naopak, jestvuje množstvo dôkazov o jeho nevine. Stačí si prezrieť knižku od Mons. V. Trstenského „Sila viery, sila pravdy“, v ktorej je podrobne analyzovaný život biskupa – mučenika na základe osobných zážitkov jeho a mnohých jeho spoluväzňov. Ďalej jestvuje publikácia od S. Májeka „Ján Vojtaššák, k procesu blahorečenia“ (Bratislava, 2004), ktorá v prehľadnej forme súhrne podáva všetko potrebné k procesu beatifikácie biskupa Jána. Pri tejto príležitosti viac ako 30 osobností Slovenska adresovalo nunciovi SR Mons. H. J. Nowackému list, aby predložil Sv. stolici prosbu o blahorečenie biskupa J. Vojtaššáka v mene podpisateľov. Napokon je tu knižka spomienok JUDr. Jána Balka „Desať rokov v slovenskej politike“ (Bratislava, 2005), ktorá prináša ďalšie dôkazy o postojoch biskupa Vojtaššáka k riešeniu židovskej otázky a tragickým deportáciám, s ktorými nesúhlasil. Aj keď je pravda, že sa pred vojnu kriticky vyjadroval na adresu židov, bola to kritika ich sociálnych a národných postojov k slovenskému národu (konali tak aj mnohí iní slovenskí národní dejatelia). Táto kritika však nikdy nebola vedená z rasistických pozícií.

Je naozaj paradoxné oceňovať vysoko humánny postoj Dr. J. Balka, člena Štátnej rady v prvej SR za to, čo urobil pre záchranu židovskej komunity, a zároveň ignorovať ducha tejto zaujímavej knihy, v ktorej sa autor snaží o objektívne videnie prvej Slovenskej republiky a jej predstaviteľov (teda i biskupa Vojtaššáka) bez černo-bielých okuliarov, a to takú, aká v skutočnosti bola, a nie takú, akú nám marxistická historiografia dlhý čas predostierala.

ny. Napriek utrpeniu a bolesti nereptal, nestáňoval si a ostal verným kňazom do posledného dychu. O tom, aj o jeho krátkom návrate na niekoľko dní a týždňov domov i do Oravskej Lesnej, vie toho veľa práve prítomný Mons. Michal Kľučár, vtedajší zákamenský farár.

J. Ex. Ján Vojtaššák trpel v starobe a podlomnom zdraví, vďaka svojej neochvejnej pevnej viere a potrebe prinášať osobnú obeť na oltár kríža, symbol utrpenia, a potupy, až sa mu stal symbolom nekonečnej lásky a odpúšťania. Jeho osobnosť, napriek ponížovaniu biskupskej hodnosti a ľudskej dôstojnosti, stála a stojí na piedestáli človeka vysokých mravných hodnôt.

Jeho utrpenie bolo ťažkým krížom. Na pleciah i na duchu biskupa, ktoré znášal nielen s pocitom nezákonného, nespravodlivého potupného odsúdenia, za akúsi vezlegradu, ale následne v hrubom neľudskom ponížovaní vo väzení, známom nenávisťou k viere, kňazom, biskupovi vernému služobníkovi Krista. Bolo to zneuctenie ducha a ponížovanie dôstojnosti človeka, jeho životného kréda – Verím v Boha. Roky prežíval v utrpení najťažších žalárov, ponížovaný aj hrubými zločincami.

Žil s nami a medzi nami veľký národovec, rodák, vlastenec, kňaz, veľký biskup. Vzdajme úctu jeho pamiatke a vzoru človeka nevšedných mravných hodnôt.

V hlbokéj úcte a pokore sa pokloňme veľkému rodákovi J. Ex. Jánovi Vojtaššákovi, dlhoročnému Spišskému biskupovi; kňazovi pevnej viery, príkladu kňazského života, veľkému, oddanému slovenskému vlastencovi, mučeníkovi za vieru, ktorú ako kňaz vyznával, širil a v pokore odovzdal skúšky viery a skutky svojho života pred tvár a do rúk Najvyššieho.

Je tu s nami. Zachovajme jeho pamiatku v našich srdciach, ale i v myšliach budúcich generácií. Zákamenné dalo Slovensku veľkého syna. Sme na to hrdí.

Príhovor prednesený v Zákamennom 18. 11. 2007

Prejav Michala Kováča

k 15. výročiu ukončenia existencie Českej a Slovenskej federatívnej republiky

Pred 15. rokmi, 25. novembra 1992, Federálne zhromaždenie Českej a Slovenskej federatívnej republiky schválilo Ústavný zákon o zániku Českej a Slovenskej federatívnej republiky k 31. 12. 1992. Pôsobnosť federácie prešla na Českú a Slovenskú republiku od 1. januára 1993. Slovensko týmto ústavným aktom doviedlo svoj emancipačný proces. Slovenská republika získala štátnu zvrchovanosť, medzinárodnoprávnu subjektivitu a medzinárodnoprávne uznanie v rovnakom čase ako aj Česká republika. 25. november je pre Slovensko viac ako pamätný deň. Je to významný historický medzník a zaslúži si, aby občania Slovenska boli na to hrdí a dôstojným a slávnostným spôsobom si ho pripomínali. Muselo uplynúť 15. rokov aby sme si historický význam tejto udalosti uvedomili. Verím, že rok 1992 sa výrazne zapíše do histórie slovenského národa. Nezabúdajme, že k tejto udalosti mohlo dôjsť vďaka tomu, že sme sa zbavili totalitného režimu, že sme otvorili brány dokorán slobode a ľudským právam a že sme zaviedli demokratický režim. Pripomeňme si stručne ako to prebiehalo v nezabudnuteľnom roku 1992.

V roku 1992 bolo Slovensko už takmer tri roky po veľkom spoločenskom prevrate po novembrovej zamatovej revolúcii a nijak by sa nedalo povedať, že bolo stabilizované, spokojné. Prvé eufórie z nadobudnutej slobody pominuli a stále naliehavšie vystupovali každodenné otázky hospodárskeho, politického a národného i kultúrneho života. Veľkým prelomom sa ukázali voľby v lete 1992. V Čechách sa najsilnejšou stranou stala Občiansko-demokratická strana vedená Václavom Klausom, ktorú volila takmer tretina občanov Čiech a na Slovensku HZDS vedené Vladimírom Mečiarom.

Do popredia života spoločnosti vstupovali: požiadavky po takom štátoprávnom usporiadaní, ktoré by zabezpečovalo rovnoprávnosť Čechov a Slovákov. Otázka česko-slovenských vzťahov mali už svoju hlbokú prehistóriu i históriu za 70 rokov trvania Československej republiky. Na slovenskej strane vznikali - a to napriek všetkým pozitívam, ktoré nám nový československý štát prinášal - akýsi dojem, že Česi nedodrжали dohody, ktoré so Slováckmi uzatvorili. Začalo to už povestnou Pittsburskou dohodou a ďalšími. Všetko zmietla prvá ústava z r. 1920, ktorá navyše nepriznala Slovákom ani stav samostatného národa a kreovala jednotný československý národ a s ním aj expanziu československého štátu na Slovensku. Keď vyrástla a dospela nová generácia slovenskej inteligencie, aktuálnymi sa stali emancipačné snahy s víziou autonómie Slovenska. To všetko sa vnímalo ako útok proti českému národu, nevdak Slovákov a všetko sa to akosi zahrnulo do pejoratívneho názvu ľudactva, ktorý dodnes nemá svoje historické vrstvenie.

Snaha vedenia viacerých zložiek v Slovenskom národnom povstaní hľadať v novom povojnovom usporiadaní Čechov a Slovákov v obnovenom štáte akýsi status federatívneho usporiadania - „rovný s rovným“ skončila neslávny procesmi so slovenskými buržoáznymi nacionalistami. Možno pre výchovu a pamäť mladej generácie by nebolo neúčinné pretriasť aspoň proces s patriotom Vladimírom Clementisom tak, ako to urobili českí priatelia s procesom Milady Horákovéj, ktorý sa rovnako skončil popravou.

Vážené panie poslankyne a vážení páni poslanci! Ponovembrové Československo zdedilo jeden z najzložitejších problémov, ktorý náhle volal po riešení. Bol to problém spoločného štátu, bol to problém usporiadania česko-slovenských, či slovensko-českých vzťahov na princípe rovného s rovným. Bol to problém, ktorý presahoval politické štruktúry a deň čo deň sa stával naliehavjšou otázkou celej spoločnosti, na Slovensku obzvlášť.

Na scénu politického života vstúpili početné občianske hnutia. To signalizovalo, že otázky budúceho života v Československu už nie sú len záležitosťou straníckych štruktúr, ale stali sa bytostnými otázkami veľkej časti spoločnosti. Bol to síce neusporiadaný, no plne demokratický nátlak zdola, ktorý rozložená spoločnosť potrebovala ako soľ. Na tomto mieste spomeňme aspoň akcie „Za zvrchované Slovensko“, ktoré vzišli z hospodárskych kruhov a štafetu prevzala i Matica slovenská. „Kongres slovenskej inteligencie“ v mene slovenských intelektuálov už 30. mája na Donovaloch požadoval úplnú suverenitu Slovenska. Pravda, organizovali sa i sily v opačnom politickom bloku, bojujúce za zachovanie federácie, za jednotný či spoločný štát.

Výsledok volieb v roku 1992 umožnil, že rokovanie medzi českou a slovenskou stranou prebiehalo na jednej i druhej strane s jedným politickým subjektom, čo uľahčilo hľadanie dohody. Ako sme z filmového zozrihu videli uskutočnilo sa celkove sedem politických rokovaní, ktoré trvali spolu viac ako 50 hodín. Na českej strane rokovania viedol pán Václav Klaus za účasti 4 - podpredsedov a na slovenskej strane pán Vladimír Mečiar za účasti troch podpredsedov, a to pána Marána Húsku, Milana Kňažku a Michala Kováča. Niektorých rokovaní sa zúčastnili aj páni Milan Čič, Rudolf Filkus a Jozef Moravčík. V sérii politických rokovaní sa ukázalo ako prelomové už 4 rokovanie z 19. a 20. júna.

Po dlhých, 12 hodinových rokovaniach vyšlo vyhlásenie o tom, že ODS pred konfederáciou, ktorú žiadalo HZDS „dáva prednosť dvom samostatným štátom, t.j. ústavnému rozdeleniu súčasného štátu.“ Cesta k zániku federácie a vzniku samostatných národných štátov bola otvorená. Nikto však v tej chvíli nevedel povedať, akou cestou sa to udeje.

Zodpovední ľudia v rokovacích tímoch úzkostlivo strážili, aby sa tak nestalo cestou ústavnosti, bez násilia, bez krvi, prachu i popola. Politické rokovania boli polovičným úspechom. Druhá

Vaša excelencia vysokoväzený pán biskup, pán farár, ostatné duchovenstvo, vážený pán župan, starosta, milé deti, mládež, vzácní a milí spolurodáci, všetci prítomní v úcte k pánu biskupovi Vojtaššákovi, vzácnemu rodákovi, horlivému kňazovi, vlastencovi, mužovi hlbokéj viery a modlitby – mučeníkovi.

V našom Zákamenskom spoločenstve bol a je známy najmä starším náš pán biskup z čias, keď prichádzal na birmovky, ale i z jeho poslednej návštevy, keď jeho cesta viedla na kalváriu, akoby chcel povedať: „Krisťe, učiteľ môj, čože bolo moje utrpenie voči Tvojej Krížovej ceste na Golgotu.“

Otče náš, ďakujem Ti za silu viery.

Iste za roky ťažkého žalárovania si povzdychol ako Ježiš na Kríži: „Bože môj, Bože môj, prečo si ma opustil, ale nie moja, ale Tvoja vôľa nech sa stane.“ Považujem si za veľkú česť, že vo svojom mene, ale aj v mene mojich spolurodákov môžem na tomto posvätnom mieste vzdať úctu veľkňazovi, dobrodincovi, podporovateľovi vzdelanosti, a cirkevnému publicistovi. Nezabúdajme ani na našu školu, ozdobenú jeho menom.

Život J. Ex. Jána Vojtaššáka ťažko možno zhodnotiť v krátkom vystúpení. Iste sa dožijeme diela aj monografického charakteru. Zaslúži si to viac ako ktokoľvek iný. Predsa však dovolte niekoľko osobných spomienok.

Ako študent v Spišskej Kapitule som mal možnosť stretnúť sa s ním osobne, ale aj ako jeho pozorovateľ v biskupskej záhrade, on vždy s breviárom alebo ružencom. Najmä však moja prítomnosť na jeho celebračných slávnostných svätých omšiach vždy zanechal vo mne hlboké duchovné zážitky i krajanskú príťažlivosť i k jeho zákamenskej spolupatričnosti.

Ani dnes a práve pri tejto príležitosti nemožno obísť obdobie jeho života, ktoré prežíval vo vykonštruovanej nepravde, výsmechu, ponížovaní, nezákonnosti, utrpení a mučení za svoje zásadne biskupské, kňazské postoje, pravdu a neochvejnú vieru. Mnohoročné neľudské žalárovanie za vymyslené, zlomyseľné a proti viere katolíckej cirkvi zamerané šika-

MILAN ČIČ

130. výročie narodenia biskupa Jána Vojtaššáka

polovica úspechu pripadla na poslancov Federálneho zhromaždenia. Pre platnosť ústavného riešenia bola nutná 3/5 väčšina v Snemovni ľudu i v Snemovni národov. Tú nemalo ani ODS ani HZDS. V ďalšom období ťažisko sa presunulo na parlamentnú pôdu. 25. júna 1992 sa konala ustanovujúca schôdza Federálneho zhromaždenia ČSFR: Za predsedu bol zvolený Michal Kováč, podpredseda HZDS za slovenskú stranu a za prvého podpredseda tu prítomný Filip Šedivý poslanec za ODS za českú stranu.

Realizácia politických dohôd sa presunula na pôdu federálneho parlamentu: konali aj národné parlamenty i vlády. Najmä Slovensko postupovalo rýchlo a cieľavedome. Treba spomenúť Deklaráciu o nezávislosti, ktorú národ prijal a vtedy na horách sa rozhorli. Slovensko napriek tvrdému politickému zápasu prijalo aj Ústavu Slovenskej republiky už 1. septembra 1992. To všetko vyhranovalo politické brehy nielen na slovenskej ale i na českej strane. Količné strany si želali, aby posledný krok pri zániku federácie, pri rozdelení majetku ako aj kreovaní dvoch samostatných republík prebiehal ústavne, teda na pôde Federálneho zhromaždenia.

Najprv sa zdalo, že pred nami zostáva len formálne odhlasovanie už hotového politického aktu, ktorý pripravili ODS a HZDS. Opak bol pravdou. Nastalo celých päť mesiacov tvrdého politického zápasu na parlamentnej pôde. Zápas limitovali dve vážne veci. Strany, ktoré boli za rozdelenie štátu ani na českej a ani na slovenskej strane nemali potrebné kvórum: na druhej strane vystúpil ostrý zápas profederálnych síl pri hlasovaní o každom z predkladaných zmlúv, zákonov, formulácií. Predkládali sa rôzne návrhy o únii, o rôznych typoch referenda - pričom sa nikto a nikdy nevedel zhodnúť ani na otázke, ktorú by bolo treba národu predložiť, aby na ňu mohol odpovedať „áno alebo nie“.

Vážení prítomní!

Bol 18. november 1992 a na programe Federálneho zhromaždenia bolo už druhé prejednávanie zákona o zániku Československej federatívnej republiky. Miesto očakávaného hladkého priebehu, zdvihla sa urputná až emotívna diskusia, opakované hlasovanie, nepopulárne dohodovacie rokovanie a pod. Až 25. novembra 1992, v hlasovaní o 13,21 hod. sa našiel dostatok statočných mužov a žien, ktorí pozdvihli ruku, za zánik spoločného štátu, ktorý neposkytoval rovnaké možnosti pre občanov Slovenska, aké poskytoval občanom Česka a za vznik dvoch samostatných štátov. Zabránilo sa tomu, aby silnejší štát bol brzdený vo svojom vývoji slabším. Výsledky ukazujú, že oba štáty sa rozvíjajú rýchlejšie než pôvodný štát.

Ak sme chceli zúročiť politické dohody, museli sme zabezpečiť hlasy z iných strán, čo sa vďaka Bohu podarilo. Využívam túto príležitosť, aby som poďakoval poslancom zo Sociálno-demokratickej strany Slovenska páňovi Luborovi Bystrickému, Pavlovi Delingovi a Jozefovi Kleinovi a tiež páňovi Štefanovi Nižňanskému z klubu SDL a páňovi generálovi Rudolfovi Tvaroškovi, taktiež z klubu SDL, ktorí zahlasovali spolu s poslancami HZDS a SNS za samostatnosť Slovenska.

Dnes po 15 rokoch, história potvrdila správnosť rozhodnutia z 25. novembra. Na dnešné spomienkové stretnutie sme pozvali všetkých, teda aj tých, čo nehlasovali za rozdelenie. Uvedomujeme si, že mnohí z tých boli tiež za samostatný Slovenský štát ale až o 5 či 10 rokov neskôr boli a sú dobrými vlastencami. Mýlili sa tí, ktorí sa obávali, že Slovensko neunesie bremeno samostatnosti. Mnohí dnes uznávajú svoj omyl a sú radi, že máme svoj štát. Ja verím, že skôr alebo neskôr vedenia týchto strán verejne uznajú svoj omyl a prejavia vďačnosť tým, ktorí boli pripravení a ochotní niesť bremeno samostatnosti. Nech je aj dnešné stretnutie príležitosťou pre obnovu priateľských, ľudsky dôstojných vzťahov medzi nami a prispievajú k zjednocovaniu Slovákov a vôbec občanov Slovenskej spoločnosti. Je až príliš mnoho javov, ktoré nás rozdeľujú. Urýchľovanie nášho rozvoja vyžaduje, aby sme sa zjednocovali lebo v jednote je sila. Slovensko je našou vlasťou, našim domovom a to tak pre Slovákov ako aj Maďarov a príslušníkov iných národností. Máme svoj štát a musíme sa usilovať o to, aby bol zdravý a vývoja schopný, aby slúžil všetkým občanom rovnako. Dnes sme tu spolu aj s tými bývalými poslankyňami a poslancami, ktorí si dobrovoľne odhlasovali stratu poslancov stoličiek, poslancov platov, imunity a iných výhod. O toto prišli aj ostatní bývalí poslanci proti svojej vôli. Ale taká je demokracia.

Keďže žiadna doterajšia politická reprezentácia si nenašla čas či vôľu poďakovať týmto statočným nositeľom idey slovenskej štátnosti, robíme tak teraz a verím, že v mene väčšiny občanov Slovenskej republiky.

Vážené bývalé poslankyne a poslanci!

„Ďakujeme Vám za Váš významný, pozitívny príspevok k pokojnému rozdeleniu Českej a Slovenskej Federatívnej republiky a k vzniku samostatnej zvrchovanej Slovenskej republiky. Išlo o historicky významný počin, ktorým sa uplatnilo právo Slovákov na sebaurčenie. Svoj hlas za ukončenie federácie a za samostatný štát ste odovzdali nezištne. Týmto činom ste sa dobrovoľne vzdali mandátu poslanca. Prispeli ste tak k naplneniu túžob predchádzajúcich generácií Slovákov mať vlastný štát. Tým ste prejavili veľký vlastenecký vzťah k svojmu národu a štátu. Verím, že na Váš počin 25. novembra 1992 bude hrdé Vaše potomstvo a nadväzujúca generácia Slovenska. Verím, že tento Váš počin bude zapísaný „v pamäti národa“.

Teší nás, že sa mýlili tí, ktorí predpovedali, že po rozdelení bude na Slovensku stagnácia a nesjor úpadok a že sa zhoršia naše vzťahy s českým bratským národom. Opak je pravdou. Český prezident pán Václav Klaus v prejave pri príležitosti štátneho sviatku dňa 28. októbra okrem iného povedal: „Mali by sme si našich dobrých susedských vzťahov vedieť vážiť a zvlášť by sme mali oceniť ako príkladné a nadštandardné sú naše vzťahy so Slovenskom“. Takéto konštatovania sa objavujú aj na Slovenskej strane a to tak u politikov, ako aj u radových občanov.

Ďakujem Vám za pozornosť.

Bratislava 30. novembra 2007

Keď to predseda Konfederencie biskupov Slovenska oznámil, uverejnil bulvárny týždenník Plus 7 dní a denník SME články osočujúce pána biskupa. Uvedené periodiká moju reakciu neuverejnili, a preto som ju poskytol médiám ochotným tak urobiť.

Slovenský národ nezabúda na svoje osobnosti, ktoré preň nezištne pracovali a v časoch neslobody aj trpeli. Patrí k nim nesporne otec biskup Ján Vojtaššák, ktorého život a dielo zachytil jeho najbližší brat v oltárnej službe, pápežský prelát Mons. Viktor Trstenský v diele Sila viery, sila pravdy. Vzorný kňazský život, vernosť Svätej stolici a utrpenie v časoch komunistického prenasledovania mimoriadne ocenil v bl. pamäti Svätý otec Ján Pavol II., ktorý počas svojej návštevy na Slovensku v roku 1995 inicioval proces jeho blahorečenia. Ako sme informovaní, tento proces pokračuje a veriaci sa modlia za jeho úspešné ukončenie. Dňa 14. novembra 2007 si v jeho rodnom Zákamennom veľmi dôstojne pripomenuli okružie 130. výročie narodenia. Na spomienke sa zúčastnili predstavitelia Cirkvi a významné osobnosti nášho verejného a spoločenského života.

Ad: Plus 7 dní - Na uvedenú spomienku reagoval Peter Getting poburujúcim článkom v týždenníku Plus 7 dní z 23. 11. 2007, ktorému reklamu robili, žiaľ, aj verejnoprávne médiá. V článku „Blahorečení?“ surovým spôsobom osočil otca biskupa J. Vojtaššáka, ako aj účastníkov spomienky, keď už v úvode napísal: „Naši cirkevní a politickí predstavitelia sa na Orave klaňali arizátorovi a zástancovi genocidy“. Odvoláva sa na historikov I. Kamenca, K. Zavackú a J. Mlynárika.

S obvineniami, že o. biskup sa v štátnej rade neangažoval proti deportáciám a dokonca udal istého Žida Löwiho, že arizoval Baldovské kúpele, prišiel pôvodne izraelsky historik Y. A. Jelinek (Slovo č. 47/2000). Na uvedené obvinenia som reagoval v Kultúre č. 7/2001 a potom v publikácii „Ján Vojtaššák – k procesu blahorečenia“ (2004). Teraz s tými istými obvineniami prichádza P. Getting, a preto aspoň v krátkosti sa vyjadrim k najzávažnejším obvineniam v článku.

Deportácie Židov biskup J. Vojtaššák neschvaľoval a sú dôkazy, že konal práve naopak. Všetci slovenskí biskupi, vrátane J. Vojtaššáka, v protestnom Memorande zo 7. októbra 1941 napísali predsedovi vlády V. Tukovi, že sú proti rasovej koncepcii tzv. židovského kódexu. Biskupi ešte pred deportáciami 12. marca 1942 napísali v Nitre pastiersky list, v ktorom opäť vystúpili proti kódexu a vo svojej diecéze ho biskup dal v kostoloch čítať už 15. apríla 1942. V Katolíckych novinách bol uverejnený 26. apríla 1942. Na rokovaní Štátnej rady 26. marca 1942 jasne povedal: „My biskupi sme v tejto otázke zaujali stanovisko v pastierskom liste, ktorý sme dali čítať v kostoloch“ (Zapisnica ŠR). Na tom istom rokovaní ŠR podporil Dr. J. Balka pri prerokovaní jeho protestu so zaobchádzaním s deportovanými Židmi a ktorý vo svojich pamätiach uvádza: „Pán biskup Vojtaššák zastával dôsledne stanovisko Cirkvi, publikované nedávno v Katolíckych novinách a protestoval proti tomu, že sa v poslednom čase vyvážali chorí starci a deti, ba že dokonca trhali od seba rodiny, a to dokonca aj rodiny pokrstených. Mons. Pöstényi a Mons. Andrej Marsina zastávali obdobné stanovisko ako biskup Vojtaššák.“ (Desať rokov..., II. d., s. 159) Potvrďuje to aj I. Kamenec v knihe Po stopách tragédie (1991) nasledovne: „J. Balko predložil návrh, aby Štátna rada protestovala proti deportáciám židovských obyvateľov, občanov slovenského štátu. Podporili ho však len J. Vojtaššák, A. Marsina, J. Pöstényi – teda len rímskokatolícki kňazi“ (s. 167). Minister A. Mach sa na základe listu J. Vojtaššáka zo začiatku marca 1943 okamžite rozhodol nepokračovať v deportáciách. Toto žiadal aj pastiersky list biskupov z 8. marca 1943. Biskup osobne zachránil mnohých Židov buď priamo, alebo v jemu podliehajúcich kláštoroch. Čiže žiadna pasivita, ale pomoc bližným v ohrození.

Baldovské kúpele

biskup nearizoval, ale k tejto otázke sa podrobnejšie vyjadrim v súvislosti s článkami v SME.

STANISLAV MÁJEK

Proces beatifikácie biskupa Jána Vojtaššáka pokračuje

Udanie Žida

Veľkým nezmyslom je, že biskup udal žida Lörinca, ktorý mal byť deportovaný. Spomínaný Armin Löwi alias Alexander Lörinca, majiteľ sódovárne, bol aj s vedomím pána biskupa pokrstený a dostal preto výnimku. Ľudia sa však na neho sťažovali, lebo okrem toho, že sa dopúšťal korupcie, udával svojich súvercov, napríklad Žida Diamanta a ďalších. Diamant ho počas Povstania v B. Bystrici zatkol. Po vojne sa Lörinca znova stal udavačom a krivým svedkom a pri jednom procese vyšlo najavo, že udával, bol postavený pred súd a k udávaniu sa priznal. Keď sa biskup dozvedel o jeho charaktere, zmenil sa na rokovani ŠR 3. 2. 1943 o ňom veľmi mierne, ako o gauznerovi. To však nemohlo mať nič spoločné s jeho internovaním do Novák, kde bol už od 1. 2. 1943, čo potvrdil i A. Mach, účastník rokovania ŠR. Ak sa pán Getting zastáva takého to udavača, je to jeho vec.

Pracovné tábory a brožúra

O úrovni pána Gettinga svedčí obvinenie, že pán biskup návrhom v ŠR vydat' informatívnu brožúru o správaní sa Židov v minulosti a situácii v pracovných táboroch, akoby povedal, „že Židom je v lágroch a plynových komorách dobre“. Tým, že deportácie zo Slovenska boli zastavené 20. októbra 1942, tlak Nemcov na vyvezenie aj zvyšných vyše 20 tisíc Židov neustával. O ich osude sa začali šíriť rôzne správy a zrejme preto najradikálnejší obhajca nehumánnych rasových vládných nariadení, prednosta XIV. odd. Ministerstva vnútra Dr. A. Vašek, odovzdal členom ŠR 3. 2. 1943 písomný referát o vývoji židovskej otázky a smutných „úspechoch“ pri odstraňovaní Židov z verejného života. Oboznámil ich ďalej s neznámou publikáciou z Maďarska a so situáciou v pracovných táboroch v Sereďi, Novákoch a Vyhniach. Je samozrejme, že už samotné sústredenie v táboroch bolo ponižujúce, ale za danej situácie tam boli Židia istým spôsobom chránení pred deportáciami. Pán biskup však nepovedal, že im je „v lágroch a plynových komorách dobre“, ale aj podľa neoverenej zápisnice poznamenal, že verejnosť „nevie, čo dobrého (užitočného - S. M.) konajú v tých táboroch“. Historik židovského pôvodu Ladislav Lipscher v knihe „Židia v slovenskom štáte 1939 – 1945“ (1992) o pracovných táboroch napísal: „Ako sme už spomenuli, slovenské vládne miesta mali pôvodne v úmysle koncentrovať Židov vyradených z pracovného pomeru v rámci hraníc slovenského štátu. V marci 1942 pokročila výstavba táborov tak ďaleko, že sa mohlo začať s výrobou činnosťou. ...Pracovné tábory, ktoré vznikli v rámci koncentračných táborov, mali za cieľ izolovať Židov, ale ich osadenstvo aj s rodinami bolo predbežne pred deportáciou chránené. ...Zodpovedným židovským činiteľom sa podarilo presadiť zriadenie židovských pracovných táborov, ale ich ďalšia existencia bola veľmi neistá. Radikáli vo vládných kruhoch pokladali povolenie na vybudovanie židovských pracovných táborov za prenáhlené.“ (s. 161 – 169). Tiež píše, že pomery v nich boli relatívne dobré a uvádza, čo všetko sa tam vyrábalo. Kto teda presadzoval zriadenie pracovných táborov a kto tam našiel relatívnu ochranu?

Ad: SME

Prvým článkom proti biskupovi bol článok Moniky Tódovej: „ÚPN brzdi dokument o Židoch“ (SME, 28. 11. 2007), ku ktorému bola priložená fotografia zdravotného biskupa, vraj „hajlujúceho“. Autorka cituje vyjadrenie českého historika Miroslava Lehkého: „Podľa mňa je to Ján Vojtaššák“ a tiež uvádza, že to isté si myslí aj židovská náboženská obec. Proti biskupovi vystúpil v televízii aj Pavol Mešťan - bývalý komunistický ideológ a docent Ústavu marxizmu-leninizmu ÚV KSS, bojovník proti novembrovým udalostiam 1989, dnes riaditeľ Židovského múzea.

Na vyjadrenie pána biskupa Tondru v SME zo 4. 12. 2007 reagoval hovorca ŽNO Jaroslav Franek, ktorý trvá na biskupovej arizácii, ale o „heilujúcom“ biskupovi sa dá vraj diskutovať.

Tvrdiť, že na fotografii je biskup Vojtaššák, je zlomyseľná lož. Kto pozná fotografie alebo fyziognómiu biskupa, nikdy by sa tak nevyjadril. Naviac pán biskup bol krátkozraký a zásadne, keď sa pohyboval na verejnosti, nosil okuliare, ktoré hodnostár na fotografii nemá. Pravdepodobne ani nejde o slovenského hodnostára, lebo pri prezidentovi stojí nemecký diplomat, ktorý ho predstavuje. Ako píše pán biskup Tondra v článku Ad: ÚPN brzdi... v SME z 30. 11. 2007, v ktorom aj on vylučil, že ide o biskupa Vojtaššáka, pozdrav so zdvihnutou rukou bol vtedy bežným pozdravom. Mimochodom, tak držali ruku olympijskí športovci počas prisahy, čo olympijský výbor zrušil až v roku 1946. Keď som si pozrel film, z ktorého sú uverejnené fotografie, bol som zhrozený. Nejde o dokument, ale o propagandistickú protikatolícku koláž, ktorá pripomína smutne známy komunistický seriál „Križ v osidlach moci“. Výpovede medzilaboreckých Židov hovoriacich o meste a ich záchrane sú vo filme propagandisticky zneužitú, lebo ich prekrývajú zábery z koncentrákov, buldozéry hrnúce mŕtvolky, zábery zo sv. omše a vyznamenávanie neznámeho hodnostára zdravotného sa s prezidentom Tisom, ktoré s výpoveďami vôbec nesúvisia. Takto komponovaný film podporuje náboženskú neznášanlivosť a v prípade jeho medializovania mohol byť z toho ÚPN obvinený.

Jaroslav Franek sa demagogicky pokúsil vyvrátiť vyhlásenie pána biskupa Tondru, ktorý sa vyjadril, že v prípade Baldovských kúpeľov nešlo o arizáciu. K tejto téme píše aj Mons. V. Trstenský a v roku 2004 som aj ja v Kultúre č. 9/2004 uverejnil dovtedy nezverejnený dokument. Je to preklad latinského listu biskupa z 28. 10. 1946 adresovaný Posvätej Kongregácii Koncilia. Podnet na jeho napísanie dal sám Ladislav Fried, ktorý sa z Telavivu najprv na Okresnom súde v Spišskom Podhradí a potom listom z 1. 5. 1946 vo Vatikáne dožadovoval odškodnenia a vrátenia Baldovských kúpeľov. V žiadosti uviedol len predmet vlastníctva a sumu, za ktorú ho kúpil, ale vedome zamľčal pôžičku od Zíper Bank. Dlh, ktorý vtedy činil 349 227.- Kčs, nesplácal a už v roku 1938 alebo začiatkom 1939 ušiel do Palestíny. To jasne svedčí o tom, že chcel podviesť súd. Na majetok bol štátom stanovený správca, ale keď nemal z čoho dlh splácať, banka v roku 1942 uvalila na majetok súdnu exekúciu. Správca odporučil biskupstvu majetok odkúpiť. Kúpa sa uskutočnila za 438 936.- Kčs, čím veriteľská banka bola uspokojená. To svedčí o tom, že nešlo o arizáciu. Pán biskup Vojtaššák bol ešte taký veľkorysý, že v liste navrhol Friedovi majetok vrátiť, keď dlh a vložené investície splatí, na čo ten nereagoval. Mal asi lepšie informácie, lebo prišiel február 1948 a štát majetok znarodnil.

Odvolávať sa na zápis ministerstva hospodárstva o arizácii, ako to bez vysvetlenia urobil J. Franek, je účelová demagógia. Ministerstvo takéto kroky robilo zámerne, aby zabránilo banke predať majetok nemeckému záujemcovi. Píše o tom A. Mach i Dr. J. Balko vo svojich pamätiach. Peniaze z predaja nešli na zvláštny účet, ako to bolo pri arizáciách, ale na splatenie dlhu banke. To pán Franek veľmi dobre vie, ale poloprávda mu zrejme vyhovuje.

Kolka to nenávisť, keď sa dnes osočuje biskup komunistami mučený, v roku 1990 súdne plne rehabilitovaný, ktorý Židom pomáhal, mnohých zachránil, ako napríklad Dr. Goldsteina, Dr. Schwarza, P. Bardoša, N. Immerbluma, Dr. Skalického, Dr. A. Goldsteina a ďalších (sú o tom ich výpovede na Okr. súde v Sp. Podhradí - Št. archív, Spis Vojtaššák, kartón 27, LS Br. 1948). Prečo pán Franek neuvádza aj tieto archívne dokumenty? O čom chcú autori presvedčiť verejnosť?

Podnetom pre napísania tohto článku boli slová top moderátorky jednej zo slovenských televízií, ktorá v diskusii k medializovanej problematike – lex Hlinka – vyzvala verejnosť, aby sme sa vraj nezaťažovali slovenskou históriou, a viac sa venovali zlepšovaniu životných podmienok občanov. Moderátorkine slová mi veľmi pripomenuli podobné múdre myšlienky komunistických redaktorov a ideológov pred rokom 1989, kedy – v rámci systematického „vymývania mozgov“ – dochádzalo na Slovensku k cieľavedomému potláčaniu národného povedomia. Či to bola len prostoduchosť našej mediálnej divy, alebo samotný problém väzí niekde úplne inde, nechám na posúdenie čitateľov.

V minulom roku dominovala v slovenských médiách téma takzvaných Benešových dekrétov, politicky účelovo vyvolaná Stranou maďarskej koalície. Podľa medializovaného názoru predsedu SMK P. Csákyho až 70 percent správ uverejnených v slovenských médiách na tému Benešových dekrétov sa stotožňovalo s politickým názorom Strany maďarskej koalície. V tejto súvislosti je skutočne na zamyslenie, či národno-štátne záujmy obhajujú v Slovenskej republike predovšetkým verejnoprávne médiá, financované z peňazí slovenských daňových poplatníkov. O súkromných médiách a tlačí na Slovensku je totiž všeobecne známe, za koho kopú.

Uvedené fakty možno rozmeniť na drobné napríklad aj v súvislosti s politicky účelovo nastoňovanými otázkami platnosti alebo neplatnosti Trianonskej mierovej zmluvy z roku 1920. Jeden vedúci politik zo Strany maďarskej koalície bohorovne vyhlásil v slovenskej televízii, že vraj Trianonská zmluva je už neplatná. Pravdepodobne z neznalosti problému nikto z odborných (akademických, či univerzitných), ale ani z politických kruhov na túto politickú provokáciu nereagoval.

Odpoveď je jednoznačná – Trianonská zmluva z roka 1920 je ako medzinárodnoprávny dokument naďalej platná už len z toho jednoduchého dôvodu, že ju nikto doposiaľ nezrušil, resp. jej signatári ju oficiálne nevyhlásili za neplatnú. Na jej zrušenie by museli všetci signatári a ich právni nástupcovia (aj Slovenská republika) spoločne vykonať určité právne akty – zísť sa, spoločne schváliť a podpísať príslušný zmluvný záver, a tento ratifikovať vo všetkých parlamentoch, a následne uložiť ratifikačné listiny na francúzskom ministerstve zahraničných vecí v Paríži. Teda bez ohľadu na nekalifikovaný názor nomenovaného politika zo Strany maďarskej koalície, Trianonská mierová zmluva platila, platí a naďalej zostane v platnosti. Samozrejme osemdesiat sedem rokov od jej schválenia znamenalo, že niektoré jej ustanovenia stratili už na aktuálnosti (napr. zánik Spoločenosti národov a vznik Organizácie spojených národov). V iných ustanoveniach zanikol vývojom predmet ochrany (napr. zakotvenie v mierovej zmluve širokej právnej ochrany národnostných menšín v Maďarsku je už v súčasnosti v podstate bezpredmetné. V dôsledku cieľavedomej asimilačnej politiky maďarského štátu, programovo uplatňovanej voči národnostiam, niet už totiž koho chrániť. Národnostné menšiny boli v Maďarsku v minulom storočí násilne asimilované. Na parížskej mierovej konferencii bol v roku 1919 stanovený počet Slovákov v Maďarsku na 630 000 osôb. Podľa oficiálnych štatistík zostalo z nich v Maďar-

skej republike len žalostné torzo, niekoľko tisíc).

Platné, ale stále nerealizované sú v Trianonskej zmluve napríklad ustanovenia o vrátení kultúrneho dedičstva odvráteného z územia dnešného Slovenska do Maďarska v rokoch 1868 – 1919. Takisto naďalej zostáva v platnosti ustanovenie, schválené aj samotným Maďarskom, o spoluzodpovednosti Maďarska za vznik a priebeh prvej svetovej vojny. Vojny s fatálnymi dôsledkami pre celé 20. storočie, ktoré vyvolali aj krvavú boľševickú revolúciu v cárskom Rusku, a následné nastolenie komunizmu, ako totalitného spoločenského systému, spojeného so všetkými negatívami

BRUNO ČANÁDY

Slovensko a mierové zmluvy s Maďarskom

minulého storočia (fašizmu, národný socializmus, revizionizmus, ireidenta, genocída národov a ich násilné vyhánanie počas a po skončení nasledujúcej vojny). Preto je Trianon stále akýmsi zaklínadlom nielen minulej, ale aj súčasnej maďarskej politiky. Totiž pri pohľade na Trianon, zreteľne vidieť, kam vyústila maďarská šovinistická politika v Uhorsku v rokoch 1867 – 1918, kde základnou príčinou následku sa stala brutálna asimilačná politika uplatňovaná štátnou mocou voči nemaďarským národom a národnostiam.

Trianonská mierová zmluva sa stala aj symbolom nového územného a geopolitického usporiadania po prvej svetovej vojne. Jeho stredo európska územná geometria platí v princípe dodnes. Zo slovenského pohľadu sa Trianon stal medznikom (pozitívnym symbolom) nevidanej akcelerácii národno-štátnych ambícií Slovenska a Slovákov. Zmluvnými garantmi Trianonskej zmluvy z roku 1920 sú v súčasnosti takí renomovaní členovia Európskej únie ako napr. Francúzsko a Veľká Británia, ale aj dnešní ekonomickí svetoví obri a pravdepodobne aj budúce svetové superveľmoci ako Čína a India. Trianonská zmluva garantovala a naďalej garantuje štátne hranice Slovenska, ktoré medzinárodne potvrdila, doplnila a rozšírila mierová zmluva s Maďarskom z roku 1947 (Trianon však v žiadnom prípade nenahradila Parížsku mierovú zmluva z roku 1947). Obdobne sa to týka aj právnej povinnosti Maďarska vrátiť Slovenskej republike jej kultúrne dedičstvo, ktoré Parížska mierová zmluva z roku 1947, z hľadiska právnych povinností Maďarska, opätovne stanovila. Mierová zmluva z roku 1947 teda vo všeobecnosti Trianonskú zmluvu nenahradila, ale ju doplnila, obsahovo rozšírila a aktualizovala. Trianonská mierová zmluva z roku 1920 a Parížska mierová zmluva z roku 1947 existujú v platnosti stále

popri sebe, nie sú v žiadnom vzájomnom rozpore, naopak vzájomne sa dopĺňujú. Spolu tvoria ucelený systém zmlúv, ktoré sa stali integrálnou súčasťou platného medzinárodného a vnútroštátneho práva každého zo zmluvných subjektov, vrátane Maďarskej republiky. Samozrejme logicky väčšiu aktuálnosť má posledná z oboch zmlúv, a to mierová zmluva s Maďarskom z roku 1947.

Pokúsme sa v stručnosti analyzovať z hľadiska Slovenskej republiky najdôležitejšie a stále platné ustanovenia Parížskej mierovej zmluvy s Maďarskom z roku 1947. Zmluvu podpísal za vtedajšie Česko-Slovensko dňa 10. februára 1947 v Parí-

ži 1938 sa vyhlasujú za nulitné“. To znamená, že viedenská arbitráž, následná maďarská okupácia južného Slovenska v rokoch 1938 – 1945, bola od samého počiatku absolútne neplatná, a z medzinárodnoprávného hľadiska takýto stav nikdy právne nevznikol. Od samého začiatku nešlo o právny akt, ale o akt ničotný. Postavenie maďarského štátu, jeho civilných a vojenských orgánov na okupovanom slovenskom území bolo od počiatku nelegálne, teda právne účinky uvedeného ustanovenia Parížskej mierovej zmluvy pôsobia spätne, od roku 1938. Na vysvetlenie si môžeme zobrať príklad z právnej praxe. Napríklad v prípade krádeže vecí páchatel'

zaistilo všetkým osobám, podliehajúcim jeho právomoci“, teda vrátane príslušníkov národnostných menšín, „slobodu prejavu, tlače, publikácie, vyznania, politického presvedčenia a verejného zhromažďovania“. Maďarský štát sa týmto medzinárodnoprávne zaviazal, že uvedeným občanom (nevynímajúc v tom maďarských Slovákov) „nebudú ani svojím obsahom alebo aplikáciou či priamo alebo nepriamo diskriminovať“. Súčasný katastrofálny stav národnostných menšín v Maďarskej republike (vrátane slovenskej), je bezprostredným dôsledkom dlhodobej, systematickej asimilačnej a diskriminačnej politiky maďarského štátu uplatňovanej voči národnostiam v druhej polovici dvadsiateho storočia, bez ohľadu na príslušné ustanovenia mierovej zmluvy.

Z hľadiska súčasnej aktuálnosti je nutné upozorniť na stále platné ustanovenie článku 4 mierovej zmluvy s Maďarskom z roku 1947, kde Maďarsko dostalo právnu povinnosť garantovanú zmluvnými subjektmi, vrátane USA, Veľkou Britániou, Ruskom a inými štátmi (aj Slovenskou republikou), aby „urobilo opatrenia na rozpustenie všetkých politických, vojenských alebo polovojenských organizácií fašistického rázu na maďarskom území, ako aj všetkých iných organizácií, vyvíjajúcich propagandu nepriateľskú...počítajúc do toho propagandu revizionistickú“. V tejto súvislosti Maďarská republika prijala do budúcnosti medzinárodnoprávny záväzok, ktorým sa „zaväzuje, že v budúcnosti nebude trpieť jestvovanie a činnosť organizácií tohto druhu“. To znamená, že Maďarská republika je povinná tak v súčasnosti, ako aj v budúcnosti prijať účinné opatrenia (aktívne zásahy maďarského štátu, vrátane jej zložiek moci zákonodarnej, výkonnej a súdnej) nielen do polovojenských organizácií, ukryvajúcich sa dnes pod firmou „občianskych združení“, ale aj do vzniku a činnosti akýchkoľvek revizionistických a ireidentistických spolkov a organizácií pôsobiacich v Maďarsku.

Ak aplikujeme uvedené ustanovenia mierovej zmluvy na maďarskú súčasnosť, v príkrom rozpore s touto medzinárodnoprávne garantovanou povinnosťou Maďarska je nielen existencia polovojenskej maďarskej gardy, ale aj mnohé iné – nesporne revizionistické a ireidentistické – organizácie vyvíjajúce aktívnu činnosť na území Maďarskej republiky. Je len na počudovanie, že slovenská politika a diplomacia doposiaľ nevyužila tento prostriedok medzinárodného práva pri obrane slovenských národno-štátnych záujmov, najmä smerom k zahraničiu. (Dokončenie v budúcom čísle)

ži vedúci česko-slovenskej delegácie a minister zahraničných vecí Jan Masaryk a štátny tajomník ministerstva zahraničných vecí Vladimír Clementis. Ako evokuje samotný názov – „mierová zmluva“ – znamenala táto zmluva formálne ukončenie vojnového stavu v druhej svetovej vojne, s porazeným Maďarskom. Pre samotné Maďarsko zmluva znamenala, že sa môže opätovne začleniť medzi demokratické štáty Európy. Svojim podpisom pod zmluvou urobilo Maďarsko aj právnu bodku za spojenectvom s národno-socialistickým Nemeckom a fašistickým Talianskom, v dôsledku ktorého bola v základoch ohrozená európska civilizácia. V preambule mierovej zmluvy z roku 1947, kde sa uvádza ukončenie vojnového stavu s Maďarskom, právne konštatuje samotné Maďarsko –, ako aj ďalšie zmluvné subjekty (vrátane USA, Veľkej Británie, súčasnej Ruskej federácie, ako právny nástupca ZSSR) a iných krajín –, že Maďarsko „nesie svoj podiel zodpovednosti za túto vojnu“.

Z hľadiska Slovenskej republiky má podstatný význam článok 1 ods. 4 mierovej zmluvy s Maďarskom z roku 1947 podľa, ktorého „rozhodnutia viedenskej arbitráže z 2. novembra

nikdy nenadobudne legitímne vlastníctvo ukradnutej veci, ktorej vlastníkom, z právneho hľadiska, naďalej zostáva poškodený. Tento, po fyzikom vrátení ukradnutej veci, ktorú mal stále vo svojom vlastníctve, uplatňuje si voči páchatel'ovi krádeže nárok na náhradu škody, ako aj na odškodnenie svojej inej ujmy. Na druhej strane na páchatel'a sa uplatnia aj ďalšie právne dôsledky, vrátane uplatnenia právneho postihu a sankcií.

V uvedenom článku 4 mierovej zmluvy s Maďarskom sú opätovne potvrdené slovensko-maďarské štátne hranice, tak ako jestvovali k 1. januáru 1938. Uvedené ustanovenie malo však jednu výnimku – rozšírenie dovedajšieho územia Slovenska o časť tzv. bratislavského predmostia (Rusovce, Jarovce a Čunovo). Táto otázka bola predmetom rokovania už na mierovej konferencii v Paríži v rokoch 1919 – 1920. (Na druhej strane Slovensko stratilo v roku 1945 približne rovnakú časť svojho územia – oblasť Čopu, ktorú si ZSSR, spolu s Podkarpatskou Rusou, pripojil k svojmu územiu.)

Z hľadiska ustanovení mierovej zmluvy s Maďarskom z roku 1947 bola v článku 2 ods. 1 a 2 stanovená právna povinnosť Maďarska, „aby

Alena Teicherova: Kazanská Panna Mária

FRANTIŠEK VNUK: V tomto rozhovore sa chceme venovať zjaveniam Panny Márie, ich postaveniu v rámci učenia Cirkvi a ich významu v živote verejného ľudu.

Na úvod spomeniem, že nedávno som čítal jednu takú úvahu o zjaveniach, ako o mimoriadnych a nadprirodzených prejavoch Božej velebnosti, kde Boh hovorí ľuďom buď priamo, alebo prostredníctvom anjelov, prorokov (ako v Starom zákone), alebo prostredníctvom Panny Márie (v Novom zákone). Bola tam pripojená aj tabuľka mariánskych zjavení a prekvapilo ma, že tradícia a história zaznamenala zjavenia Panny Márie v každom storočí. Len tak pre zaujímavosť: v 13. storočí bolo 39 zjavení, v 14. – 24, v 15. – 36, v 16. – 62, v 17. – 73, v 18. – 17, v 19. – 98 a v 20. (do r. 1989) – 372! Samozrejme, mnohí ľudia – laici i teológovia – sa stavajú k zjaveniam skepticky. Aké je oficiálne stanovisko Cirkvi k zjaveniam?

BISKUP PAVOL HNILICA: K otázke zjavenia sa Katolícka cirkev naposledy vyjadriala vo vieroučnej konštitúcii II. vatikánskeho koncilu *Dei Verbum*. Tam sa hovorí: „Ježiš Kristus... dokonáva dielo spasenia, ktoré mu dal vykonať Otec... On uskutočňuje a tým aj završuje zjavenie a potvrdzuje ho Božím svedectvom; totiž, že Boh je medzi nami, aby nás oslobodil z tmy hriechu a smrti a aby nás vzkriesil k večnému životu. Preto kresťanský poriadok spásy (*oconomia christiana*) ako nová a konečná zmluva, sa nikdy nepominie a nemá sa už očakávať nijaké nové verejné zjavenie pred slávnym príchodom Pána Ježiša Krista (porov. 1Tim 6,14 a Tit 2,13)“

Zjavenie teda už bolo završené, ale jeho obsah nie je plne rozvinutý. A k rozvinutiu vyššie spomínaného verejného zjavenia napomáhajú aj tzv. súkromné zjavenia, totiž tie ktoré sa odohrali po Ježišom nanebovstúpení a boli uznané cirkevnou autoritou. Toto sa vzťahuje aj na mariánske zjavenia, ktoré spomíname v Tvojej otázke. Ony nič nepridávajú, ani nijako nevylepšujú Kristovo zjavenie, ale pomáhajú nám, aby sme ho lepšie pochopili a hlbšie žili v danom dejin- nom období, aby sme sa vedeli lepšie orientovať v časoch spoločenskej alebo náboženskej krízy.

F. VNUK: Jestvuje nejaká súvislosť medzi teofániami Starého zákona a zjaveniami Panny Márie, anjelov a svätých v Novom zákone?

BISKUP P. HNILICA: Teofánie sú zjavenia Boha postavami Starého zákona

od Adama až po prorokov. Zo Sv. Písma vieme, že „Boh prehovoril“, alebo sa rozprával s Adamom, Noemom; s patriarchami Abrahámom, Jakubom, s Mojžišom...a samozrejme, „mnohokrát a rozličným spôsobom hovoril Boh otcom skrze prorokov“ (Heb 1, 1). Vyvolenému ľuďu veľmi často posielal svojich poslov, t. j. anjelov. Takto ich pripravoval na príchod prisľúbeného Mesiáša, ktorý prinesie spásu všetkým národom. Keď potom prišla plnosť času, poslal na zem svojho Syna, v ktorom povedal všetko a tak završil Božie zjavenie.

Všimni si však, že aj Nový zákon sa začína zjaveniami: zjavením anjela Zachariášovi, keď mu predpovedal, že jeho manželka počne syna, ktorý pripraví cestu Pánovi, a o šesť mesiacov neskoršie zjavením archanjela Gabriela Panne Márii v Nazarete, keď jej zvestoval, že Boh si ju vyvolil za matku svojho Syna. Teofánie pokračujú aj v Novom zákone: Mojžiš a Eliáš sa zjavujú pri Ježišomv premenení na vrchu Tábor, anjeli prichádzajú k Ježišovi a klaňajú sa mu, anjel ho posilňuje v smrteľnej úzkosti v Getsemanskej záhrade, oznamuje ženám jeho zmŕtvychvstanie, anjeli prichádzajú potešiť zarmútených apoštolov, ktorí so smútkom hľadeli, ako sa od nich Ježiš vzdáľuje pri svojom vystúpení do nebies, v Skutkoch apoštolov anjeli často zasahujú do života sv. Petra (napr. jeho vyslobodenie zo žalára), sv. Pavla a iných apoštolov. V Novom zákone máme zaznamenané aj viaceré prípady kristofánie, kde sa Kristus zjavuje po svojom zmŕtvychvstani apoštolom, učeníkom na ceste do Emauz, Šavlovi na ceste do Damašku, atď. V tomto zmysle možno novozákonné zjavenia pokladať za pokračovanie teofánii Starého zákona.

F. VNUK: Ako by ste do tohto rámca zasadili mariánske zjavenia? Kde môžete položiť ich začiatok?

BISKUP P. HNILICA: Prvé zjavenia Panny Márie sú zakotvené v kresťanskej tradícii a majú viac-menej charakter zbožných legiend. Napríklad v Španielsku je známe pútnické miesto Zaragoza, kde sa uctieva Panna Mária na stĺpe (*Maria del Pilar*). Táto úcta je veľmi populárna a rozšírená. Mnohí rodičia dávajú pri krste svojim dcérkam meno Maria Pilar, skrátene: Pilar. Keď Sv. otec navštívil Španielsko v novembri 1982 putoval aj do Zaragozy, kde pri tomto pútnickom stĺpe zasvätil Panne Márii Španielsko a všetky španielsky hovoriace národy.

František Vnuk: Čo mi povedal biskup Hnilica

Mariánske zjavenia

Zjavila sa Božia milosť na spásu všetkým ľuďom a vychováva nás, aby sme sa zriekli bezbožnosti a svetských žiadostí a žili v tomto veku triezvo, spravodlivo a nábožne, a tak očakávali blahoslavenú nádej a príchod slávy veľkého Boha a nášho Spasiteľa Ježiša Krista, ktorý vydal za nás seba samého, aby nás vykúpil z každej nepravosti a očistil si vlastný ľud, horlivý v dobrých skutkoch. Toto hovor, tak povzbudzuj a usvedčuj so všetkou rozhodnosťou.

Z listu sv. Pavla Titovi, 2, 11-15

Na nebi sa ukázalo veľké znamenie. Žena odetá slnkom a pod jej nohami mesiac a na jej hlave veniec z dvanástich hviezd.

(Zj. 12,1)

Podľa zbožnej legendy sa na stĺpe zjavila Panna Mária sv. Jakubovi apoštolovi, ktorý po zoslaní Ducha svätého išiel ohlasovať evanjelium na Pyrenejský polostrov. Tam sa mu zjavila Panna Mária a vyzvala ho, aby sa vrátil do Palestíny a tam šíril Kristovu náuku. On ju poslúchol a krátko po svojom príchode podstúpil mučenícku smrť z rúk Herodesa Agripu. Bol prvým z apoštolov, ktorý zomrel mučeníckou smrťou. Bolo to asi v r. 44. Je patrónom Španielska (lepšie známy pod menom *Santiago*) a jeho hrob v Santiago de Compostela je od 10. storočia jedným z najvyhľadávanejších pútnických miest v Európe.

Pravda, dokumentárne sa nedá doložiť ani misionárska činnosť sv. Jakuba v Španielsku, ani Máriina výzva, aby sa odtiaľ vrátil do Jeruzalema. Ale Cirkev rešpektuje tzv. *sensus fidelium* (zmysľanie veriacich) a uznáva Zaragozu ako významnú mariánsku svätyňu, kam každoročne prichádzajú tisíce pútnikov a ktorá je zdrojom mnohých duchovných dobrodier.

Toto by teda mohlo byť prvé mariánske zjavenie. Druhým zjavením – tiež z prvého storočia – je videnie sv. Jána na ostrove Patmos, opísané v knihe *Zjavenia* (Zj 12, 1), kde v „žene slnkom odetej“ cirkevní otcovia vidia Pannu Máriu.

F. VNUK: Hovoríte o zjavení Panny Márie apoštolovi Jakubovi staršiemu. Ale ak on bol umučený v r. 44, v tom čase Mária pravdepodobne ešte žila v Efeze so sv. Jánom, ktorý podľa želania umierajúceho Krista ju „vzal k sebe“.

BISKUP P. HNILICA: V tom netreba vidieť nič mimoriadne. Išlo tu jednoducho o bilokáciu, čiže schopnosť byť na dvoch miestach v tom istom čase. Takýto jav je v živote svätých dosť častý; napríklad sv. Ján Bosco, sv. Pio z Petrelciny, aby som menoval len niektorých moderných svätcov, u ktorých bilokácia bola potvrdená hodnovernými svedkami.

F. VNUK: Prečo v zjaveniach, o ktorých máme historické dôkazy – teda asi od 11. storočia – sa prevažnou väčšinou zjavuje Panna Mária, a len zriedkavejšie jej Božský Syn, anjeli, alebo iní svätí?

BISKUP P. HNILICA: Definitívnu odpoveď nevie dať nikto. Veď – ako píše sv. Pavol – *Quis enim cognovit sensum Domini* – ktože pozná úmysly Pánove? (Rim, 11, 34). Ale pravdepodobnú odpoveď poznáme. Vyplyva z Máriinho osobitného postavenia medzi obyvateľmi neba. Ako Spoluvykupiteľka, Prostrednica a Orodovnica s materinskou láskou

sleduje pozemské osudy ľudí, ktorých jej Syn vykúpil preliatím svojej drahocennej krvi. Ako hlavná spoluúčastníčka Kristovho utrpenia a Žena, ktorej nás zveril umierajúci Spasiteľ, keď jej povedal *Hľa syn Tvoj*, chce, aby sme všetci nebola marná pre nikoho. Ako prostrednica milostí chce, aby sme v hojnej miere čerpali zo zdrojov milosrdenstva, ktoré nám Boh a jeho Cirkev ponúkajú. V čase krízy a duchovného nebezpečenstva prináša nové prostriedky a nové lieky pre choroby ľudstva. Ako starostlivá matka, ktorá miluje svoje deti a chce pre nich len dobro, nás napomína, aby sme sa vrátili k Bohu, vyhýbali pokušeniam a príležitostiam k hriechu a keď sme upadli, poskytuje pomoc, aby sme povstali. Obsah takmer všetkých mariánskych zjavení sa dá zhrnúť do niekoľkých slov: obrátenie, pokánie, modlitba. Toto sú prostriedky, ktoré nás imunizujú pred chorobami doby, pomáhajú viesť život v duchu evanjelia, predovšetkým podľa zásad, ktoré nám predložil jej Božský Syn v reči na Vrchu (Mt 5-7).

Abý sa táto jej materinská starostlivosť o dobro našich duší prejavila aj viditeľne, zjavuje sa určitým vyvoleným osobám, aby im oznámila Božiu vôľu aj takýmto dramatickým spôsobom. Povedal by som, že zjavenia sú dielom Božím na oživenie Cirkvi skrze Máriu. Skrze jej mocné orodovanie za nás v nebi a skrze svoje zjavenie sa obyčajným smrteľníkom na zemi. Mariánske zjavenia sú už dnes čiastkou života Cirkvi, sú znakmi vždy prítomnej pomoci nášho nebeského Otca, našej nebeskej Matky a celého spoločenstva svätých. Sú nesmiernym dobrodením a obohatením duchovného života veriacich.

F. VNUK: V prvých mariánskych zjaveniach, o ktorých máme historické záznamy, sa Panna Mária zjavovala prevažne ľuďom svätého života, ktorí už vtedy boli známymi a vážnymi osobnosťami svojej doby: sv. Bernardovi, sv. Františkovi, sv. Dominikovi, sv. Brigite, sv. Mechtild, siedmim florentínskym zakladateľom rádu servitov, sv. Kataríne Sienskej, sv. Terézii Avilskej, sv. Ignácovi...

BISKUP P. HNILICA: To je pravda a pre nás je dôležité aj to, že viaceré z týchto zjavení, najmä tie z 13. a 14. storočia, súvisia aj so zavedením úcty Sedembolestnej Panny Márie, našej slovenskej patrónky. Na Veľký piatok, 25. marca 1233 sa zjavila siedmim florentínskym šľachticom, ktorí rozjímali o umučení Pána Ježiša. Zjavila sa v sprievode

anjelov, ktorí niesli nástroje umučenia a žiadala ich, aby založili rehoľu jej služobníkov, ktorí by osobitne každý piatok a sobotu, s bolesťami jej Syna uctievali aj jej bolesti. Asi o sto rokov nekoršie sa zjavila Sv. Brigite Švédskej (1303-1373) a povedala jej: „Dívam sa na zem, či nájdem duše, ktoré by spolicitili so mnou, ale ich vidím len málo. Keď teda mnohí na mňa zabúdajú, aspoň ty, dcéra moja, rozjímaj, ako veľa som trpela.“ Úctu k Bolestnej matke Božej (až neskoršie sa začalo hovoriť o jej siedmim bolestiach) šíri hlavne františkáni. Jeden z nich, Jacopone da Todi (1230-1306) sa pokladá za autora známej hymnickej piesni, ktorá je naozaj dojemnou oslavou bolesti Panny Márie:

Stabat Mater Dolorosa, juxta crucem lacrymosa, dum pendebat Filius, Cuius animam gementem, contristatam et dolentem, pertransivit gladius...

(Stála Matka bolestivá, vedľa križa ľútostivá, keď na ňom Syn milý pnel.

Ach tej Matke prežalostnej, zarmútenej a ľútostnej, sedmorý meč v srdci tkvel).

Táto úcta k Sedembolestnej Panne Márii bola veľmi obľúbená a rozšírená v celom kresťanskom svete, ale sviatok Sedembolestnej Panny Márie bol ustanovený až Benediktom XIII. v 1277. Slávil sa piatok pred Kvetnou nedeľou.

Aj na tomto prípade vidíme, ako pomaly odpovedá Sv. stolica na rozličné ľudové pobožnosti a hnutia. Práve preto vyzývam k trpezlivosti aj tých mariánskych čitateľov, ktorí sú sklamaní, že vysoké cirkevné kruhy tak pomaly reagujú na žiadosť o vyhlásenie poslednej mariánskej dogmy. Hovorím im: Slováci majú porekadlo, že *Božie mlyny melú pomaly* – a niekedy sa mi zdá, že tie vatikánske melú ešte pomalšie.

F. VNUK: Ale aby som dokončil svoju otázku. Chceme ešte dodať, že mariánske zjavenia sú známe aj v pravoslávnej cirkvi. K svätcom, ktorým sa zjavila Panna Mária a ktorých som spomínal vyššie, patrí napríklad aj sv. Sergej Radonežský, sv. Serafim Sarovský a iné známe postavy ruskej pravoslávnej cirkvi.

BISKUP P. HNILICA: Ja som vždy hovoril a tvrdím aj teraz, že mariánska úcta je akoby teplomerom duchovného života Cirkvi. Keď prekvitá mariánska úcta, prekvitá aj Cirkev. Veď sa len pozrime na tie druhé kresťanské spoločnosti, ktoré zdegradovali mariánsku úctu, alebo sa jej zbavili.

(Pokračovanie na 10. a 11. strane)

Jesenné variácie

Prológ

Ak sa ti v srdci smútok zahniezdil,
nie, tieto verše nečítaj
a nerozmnožuj svojich smútkov kráľ,
nesýť sa krvou z mokvajúcich rán.
Ak Boh ťa trýzne ušetril,
teš sa a na tvár svoju zabudni,
tak ako ja už na ňu zabúdam.

I

Ak na jesene svojho žitia spomínam –
oh, je v tom smútok? Iba smútok?
Navôkol fialové kvety kajúcnosti rozkvitli,
kajúce kvety lilavé –
ale to iba ja im vtlačam pečať smútku,
len ja som zmenil krásu kvetov na zdroj tiesne!
Na lupene fialové vlhké pery pritlačam,
chýba im prichuť rozchýlených pier,
chýba im prichuť raja.
Si smútok, jeseň, ležiš na srdci sťa márna túžba!
Šuchoriacemu lístiu hovorím a vetru šepcem,
v pňovisku ošarpaných stromov zmlkol som.
Mlčím a vravím, mlčím a šepcem!
Ty moja jeseň! Moja mlkva jeseň!
Ach, srdce, mlč! Nad fialovým kvetom nepokoja mlč!

II

Tu kdesi rástol ohnivý kvet lásky! Kedysi...
Keby som vedel, Bože, uhádnuť,
koľko už vekov prešlo od leta do tejto jesene
tu v srdci rozbitom na miriady nepokojných atómov,
tu v srdci, pretavenom v stáročiach,
koľko ich tu už prešlo od leta do tejto jesene?
Čo zvädnutým lístím na konároch stromu otriasa,
je vietor mojej duše..
Čo žltohnedé svetlo vrhá na lístie,
je mojej duše lampa zastretá.
Čo dvíha ošarpaný konár k oloveným nebesiam,
je mojej duše beznádej.

III

Nie, nezašlo ešte všetko poza padajúci okruh šera,
je ešte so mnou pieseň, srdce si ju nevedomky nôti,
nehybné pery si ju prespevujú –
nie, ešte neodišlo všetko za čierťaze tmy.
Tú pieseň strach si nevynútil,
tú pieseň radosť nevyniesla na povrch,
rinie sa z neznámeho mlčania a samoty,
čo nie je prázdna, lebo smútok sídli v nej.
Lež ani smutná nie je moja pieseň,
sťa vlny rieky plynúce pozdĺž brehov mlčania,
a pozdĺž brehov radosti a brehov tiesne,
má prichuť všetkého, čo vlastní srdce človeka.
Neprišiel som sa hádať s tichom jesene,
prišiel som hľadiť len a tíško načúvať.
Kde inde zaznie hlas, čo vraví iba krásou?
V neviditeľných priestoroch sú rozvešané nitky hovorov,
narážam na ne, znejú ako echo svetov vzdialených.
Načúvam s duchom zasiahnutým úžasom
a so mnou padajúce šero načúva.

IV

Za hranou tmy a svetla stráca všetko zemskú tiaž,
vznáša sa, uplývajú na snových vlnách večnosti.
Už niet tu hmoty putajúcej zrak a myšlienky,
tu končí jestvovanie, kráčam šerým oblakom,
keby som ruku vystrel, nedotknem sa tvojho tela,
len srdcom sa ťa môžem dotýkať,
keby som prevravel, nepočul by si moje slová,
hovoriť môžem iba srdcom, iba vnútrom môžem rozprávať.
Tu je ten okraj všetkého, tu začína už básnivosť,
tu vládne zabudnutie, prečiarknutie všetkého,
tu čnie kolmá stena hlbín, zastavíš sa nad nimi,
no iba na chvíľočku, vykročíš a miesto chôdze začne let.
Hľa, už aj šerý oblak rozplynul sa v nenávratne,
je iba prázdno priestorov a sen...
je všetko preč, myšlienok niet a ničo slovo,
niet smútku, ani radosti už niet,
niet púť, niet bolesti, niet krás,
ničoho už niet! Ničoho už niet!
Iba to oslnivé, bolestivé vidno predom mnou,
iba to svetlo prchavé – a je to Láska!
Ničoho, ničoho iného už niet!

V

Ale aj táto pieseň umlkla, je koniec extázy,
už vstaň a odíď, odíď preč!
Toto je druhý okraj hlbiny

ONDREJ METOD LUCKÝ

Kajúce kvety lilavé

Ondrej Metod Lucký sa narodil 29. novembra 1919. Literárne sa prejavil po prechode z nižšieho gymnázia v Trstenej na Gymnázium v Malackách básnickými prvotinami, uverejňovanými v časopisoch Naša mládež, Serafínsky svet, v Almanachu slovenského stredoškolského študenta, v Pamätnici Gavlovičovho samovzdelávacieho krúžku pri gymnázium v Malackách, kde maturoval v roku 1941. Prispieval do františkánskych časopisov. V roku 1943 – 1944 bol redaktorom Františkánskeho obrazu. Za kňaza ho vysvätili v Žiline 19. 8. 1945. Roku 1946 sa stal provinčným sekretárom a pôsobil ako riaditeľ bratislavských terciárov. Ako prekladateľ sa zaslúžil o preklad diel F. Timmermans „Brat František, Kremnica 1943, P. Bargellini: Svätý Bernardín Sienský, Kremnica 1943, Kvetiny sv. Františka, Žilina 1944, Spisky sv. Františka, Žilina 1946. Pod vplyvom spolupráce s ochotníckym divadlom v Žiline, po prechode do Bratislavy začal písať divadelné hry. Tlačou vyšli tri. Beatrice, Prešov 1946, Kým neprišlo svetlo, Prešov 1947, Biely obláčik, Prešov 1947. Jeho divadelné hry hodnotia odborníci ako vyspelé techniku a kultivovaný dialógom. Terciárom venoval práce: Duše biele bielečké, Poviedky o ľuďoch, ktorých zmenil styk so sv. Františkom, Prešov 1947, Serafínska cesta, Prešov 1949. V roku 1948 zostavil pre františkánskych klerikov knihu modlitieb Boh moje všetko, ktorá čerpala z františkánskej spirituality. Pokračoval prekladateľskou prácou, zameranou na práce cirkevných otcov ako Slová otcov, Prešov 1947, sv. Bonaventúra: Putovanie mysle k Bohu, Trnava 1949, sv. Anastáz: Život blahoslaveného Antona, Trnava 1950. Po Barbarskej noci mu zakázali literárnu činnosť. Po roku 1989 vyšli jeho diela v reedícií, hlavne Gajdoš, V. J. Františkáni v slovenskej literatúre, Cleveland, Ohio 1979 a s.112, Encyklopédia dramatických umení Slovenska 2,

Bratislava 1989 str.685. Paštka Július „Lexikon katolíckych kňazských osobností Slovenska str. 836 – 837, Lúč Bratislava 2000. Po prepustení z oddielov Čiernych barónov v roku 1954 mu dovolili vrátiť sa do Bratislavy. Vystúpil z rehole. Pracoval ako robotník v Závode mieru, v Rempe a vo Vodohospodárskych stavbách. Napriek zákazu literárnej tvorby tvoril aj ako robotník a je literárne činný doteraz. V rokoch 1990 – 1992 mal uverejnených niekoľko básni v Katolíckych novinách. Poslednú venoval svojmu bratancovi Jozefovi Šrámkovi na rozlúčku s jeho predčasným odchodom do večnosti. Osobitným neuverejneným poetickým celkom sú Spomienky na svätého brata Františka. Ďalšou básnickou zbierkou ospevujúcou jednotlivé vrchy z jeho turistických ciest sú: Verše a krátke poetické prózy (1956 – 1957). K významným rukopisným dielam Ondreja M. Luckého patrí trilógia k Starému zákonu, napísaná románovou formou, ktorú napísal v rokoch 1985-1989.

a je tu všetko zas, čo účasť na sne nemalo!
Kvet fialový spomienok, i t'archa hmoty,
nie, nepominulo sa nič!

I ja som zasa tu a nezmenene kráčam batkavo
a vôkol rozbija sa okruh krásy na spleť temných šmúh.
A predsa bolo tu to rozprávkové vidmo,
jestvovalo,
na všetkom predsa ležia ešte jeho záchvevy!...
Pozri mi do očí, čo vidíš v nich?
Hľadiš a neusmievaš sa! Hľadiš a nemáš v očiach jas!
Všetko je znovu v kráľoch jesenného smútku vnorené!
Mlč, srdce, mlč!

Zo žalmov Jób zblúdeného

Žil v zemi nášej človek menom Jób
a o neho zvedol Pán svetla zápas so silami tmy.

I

Na vratkú loď som, pútnik osamelý, nasadol
a vlny odniesli ma na širokú vodnú pláň.
A odrazu som nevedel, kam pláva moja bludná loď,
či na ostrovy slasti, či na mlkve, pusté síhote...
Tam kdesi v dialke v opare sa strácal obraz zeme –
na nej som predsa predtým pevne stál!
Tam kdesi v dialke pohasinal clivý plameň ohniska –
to on ma predsa predtým hrial!
Oči som v zmltku odvrátil, nechcel som vidieť nič,
nechcel som myslieť na nič, nechal som sa unášať.
Možno som v srdci klamnú voľnosť, pýchu pocítil,
možno som veril, že ma vlna nesie k slobode,
možno som čakal, veril, presvedčoval seba sám,
že slobodný som, že mne to patrí širo-šíry kraj!
A zrazu kdesi na dne srdca
mi zamajáčil strach
a zrazu zacítil som krehkosť svojej lode
i hroznu širavu vôd pod sebou!

II

To moje oči nespoznali deň ten sviatočný,
deň, keď bolo treba prijať posla bolesti,
deň, ktorý prevyšoval všetky dovtedajšie dni,
deň naplnený slávou slávných obetí,
deň, keď rodilo sa víťazstvo a radosť budúca!
To moje oči nespoznali jagot prišlosti,
ukrytej v prítmi t'ážoby a v šere tiesne,
to moje oči odvrátili sa a zúfali si v tme,
v onen deň utrpenia, v onen hrozny deň,
oh, v onen deň, keď som rozhodoval o sebe!
Rozhodol som sa pre odchod,
rozhodol som sa privrieť oči, nevidieť a zúfať si
a kráčať bez cieľa a stíkať viečka úporne,
aby mi jagot svetla cez ne neprešiel,
rozhodol som sa ostať v tme a plahočiť sa v únave
a mocovať sa so sebou –
bez sil a bez lásky a beznádeje!

III

Chvíľočku ešte, chvíľočku, a vrátim sa!
tak som si navrával a tak som chcel.
Chvíľočku malú sebaklamu, chvíľu túžob nespĺniteľných
a pôjdem späť, vrátim sa späť!
Tak som si vysníval a tak som chcel.
Lež zabudol som: táto cesta nevedie už späť,
z tej cesty návratu už niet,
je to len cesta dopredu, je to len cesta vpred,
tá cesta nevracia sa späť,
tá cesta nevráti sa k bodu, od ktorého som sa odrazil,
tá cesta, táto cesta nevracia sa nikdy späť.

IV

Spomínam na tie kraje, do ktorých som zablúdil,
tie kraje vysnívané, vyzývavé svojou pyšnosťou.
Prišla mi zlatá kolimaha oproti a vyčabakované kone
ma do krajiny zázrakov a blaha odviezli?
Vyrástli ruže čarovné kol krivolakých chodníkov,
po ktorých som sa krajinou snov uberal?
Naozaj túlal som sa prostred kvetov rozkvitnutých lúk,
vdychoval vône nežné, slasti raja prežíval?
Žiarilo slnko jasne nado mnou, rozlieval mesiac matný svit,
jagali sa mi hviezdne oči nad hlavou?

Vital ma šumot jari, vôňa leta rozvitého
i hojnosť jesene a ticho zimy snehovej?
A s úsmevom ma privítali tí, čo v onom kraji bývali?
Vyšli mi oproti a stískali mi ruky priateľsky?
Nie, nechce sa mi o tom hovoriť! Nie, nechcem na to spomínať!
Uzavrel som svoju trpkú zimu do seba a mlčím už!

V

Nie je mi všetko jedno, cítim to a dobre viem
a mlčím úporčivo o všetkom.
Už navždy pominulo to, čo mohlo byť
a stratilo sa to, čo začínalo jestvovať.
Odišli navždy chvíle zvnútorňenia tichého,
sú preč už chvíle dobrotivej samoty,
odišli navždy chvíle netušených rozletov.
Pominulo sa to, čo mohlo byť,
a stratilo sa to, čo začínalo jestvovať.

VI

Iní sa budú chváliť bojom s tmou,
iní sa budú chváliť víťazstvami nad záľahou hrôz.
Iní ich budú chváliť za ich odvahu a čin
a iní budú na nich pyšní, že ich život nezlomil.
A ja sa schúlím pred ich slávou, pred ich silou
a budem mlčať, stisnem pery v mlčaní,
nikomu svoje clivé smútky nezradím,
nik nedozvie sa o tých drobných víťazstvách
i v tom, čo vyzeralo ako porážka.
Ostanem sám, ostanem skrytý vo svojom vnútri,
ostanem skrytý, ostanem sám!

VII

Načo si pripomínať, čo už poznám oddávna:
Pán vo mne bol a je a bude, ukrytý či objavený,
tak sídli v dušiach všetkých bez konca,
tak sídli na končiaroch, v morskej hlbine,
na hviezdnej oblohe i v žiare slnečnej,
v každučkej bylke, v každučkej skalke na zemi.
To v Jeho dychu hýbem sa a konám
i vtedy, ak Ho popieram,
i vtedy, ak sa spriechim Jeho vóli.
Lež beda, ak som Ho v sebe nespoznal,
je predsa v mojom srdci ako sila jednotiaci!
Lež beda, ak som mlčal, keď som mal o ňom hovoriť,
ak som Ho zaprel, keď to bolo výhodné
a keď som sa bál!
Lež beda, ak som sa Jeho láske spriechil,
bo spriechil som sa najvnútornejšiemu poznaniu!
A trikrát beda, ak som nebol Jeho vyvolenia hodný,
ved' z premnohých si zvolil práve mňa!

VIII

Oh, dobre viem, že každú chvíľu na mňa volal Pán!
Nemôžem poprieť, že som počul Jeho stále volanie,
nemôžem povedať, že sluch môj zaprataný bol
virvarom hlasov, hrmotov a divých hlaholov.
Nad všetkým predsa jasne zvonil Pánov hlas,
prehlúšal haravaru sveta, hrmot sveta prehlúšal,
prehlúšal strašidelnú hudbu života.
Nad všetkým stále jasne zvonil Pánov hlas,
hlas ako bitie zvonov, ako rachot hromový,
hlas všetko prebujajúci a prenikavý, mocný.
Nemôžem povedať, že nepočul som Pánov hlas
po každý deň, po každý okamih,
ved' stále znel a zvonil, hrmel stále!
Ved' znel a hrmel bezustania po celý ten čas!

IX

Prešiel som cestou vekovitou, akou ľudstvo prechádza,
prešiel som cestou zdvihnutí a pádov,
prešiel som cestou jasoty a cestou tiesnivou
i cestou zániku a cestou vzkriesenia,
prešiel som cestou pokoja i cestou bojov zúfalých,
prebrodil som sa riekou bolesti i riavou slz.
Na srdci tajím mokrú jazvy po trňoch
a ducha môjho víry temnôt zahmlili,
priveľa vírov temnôt, priveľa trňov pichľavých,
priveľa pochybností, priveľa trpkých chvíľ,
priveľa pádov, priveľa tiesní, priveľa slz,
priveľa bojov, priveľa sklamaní...

X

Lež zahorelo svetlo v temne môjho srdca odrazu,
zázrakom čas môj sa s časom večna premiešal
a ja znovu kráčam po chodníkoch svojho Pána
- kto o tom vie? či záleží mi na tom? -
už znovu uberám sa po chodníkoch Pána!
On, Večný, dostihol ma, cestu moju prekrižil
a náruč svojej lásky neskonalej otvoril,

zahatal tmy, čo okolo mňa toľké veky virili
pochodeň novú v šere môjho bytia zapálil.
Nie, neboli márne Jeho boje, ktoré o mňa bojoval,
hľa, v srdci sa mi ulavilo bytostne,
už ustúpila horúčka
a srdce znova vládze milovať
a duch môj znova vládze priblížiť sa k Pánovi!

XI

Je teraz moja služba Bohu iná, vrúcnejšia
a tichá, uzavretá hlbocinne do seba.
Nehoria ohne na obetnom oltári,
lež horí srdce naplnené ticha zázrakom.
Nevyvolávam nahlas slová Pánove,
lež šepkám si ich pre seba a pre Neho.
Túlim sa do seba a moje vnútro vníma
každučký záchvev na nebi i na zemi,
točia sa vo mne prúdy staronových poznání,
vzrušené riavy rinúce sa z vnútra hlbiny,
z nepoznaného, pozabudnutého vnútra.
Ich zdroj je mohutný, ich zdroj je večný,
ich zdroj je clivosť novej kajúcnosti
a nová bolesť hlbokého chápania
a utrpenie novej pokory
a kríže i krása novej lásky!

Pieseň zrodzenia

Pamätáš?

Bolo to ktorési letné ráno v hlbokom
údolí medzi vrchmi. Všetko bolo zabalené
bolestnou hmlou, nepriehľadnou a hustou,
ako bola tá na počiatku vekov a ako je tá,
čo sa rozložila v mojej duši.

I

Priepasti nedohľadných hmiel,
v hmlách nepochopiteľné vlnenie,
dna nikde nevidieť, len hrozné závoje pár,
po krajoch rozmazané, rozhodené v priestoroch,
v krúžiacich nekonečných priestoroch.
Dna nikde nevidieť, len dymov kúdoly
a sklbeniská hmiel,
a v bezhraničných priepastiach
nieť tvaru, vône, zvuku, hlasu – nič, len strach,
len holý strach pred hrôzou prázdnoty,
pre hrôzou neforemných hmiel.
Strašné je dlho, dlho čakať na povel,
čo hlbok nečasnosti zaznie.

Nad vekovitým prázdnom Chaos rozprestrel
ničoty plášť a rozvíril
v hĺbinách večných nezmeraných priestorov
ružice hmiel a dymov vetrilá.
V ozvene mlčania a v hĺbkach sivých pár,
v bezvodných riavach strašidelných clón,
v priepastiach matných závojov,
v krútiavých neprekročiteľných tiem,
vo vekovitom prázdne Chaos rozprestrel
ničoty plášť a rozvíril
ružice hmiel.

Strašné je dlho, dlho čakať na povel,
čo z hlbok nečasnosti zaznie!

II

A vtedy na počiatku rozľahol sa hlas,
v priestoroch nezmeraných zahrnel
a znel, a znel, a znel
cez nezmeraný čas.

I riekol Boh: Bud' pevná zem!

A kdesi v nepriezračných obzoroch
do víru hmiel sa vnoril tvar,
cez clony dymov prebíjal sa nezreteľný tvar,
a priestor otriasol sa krokom obrích nôh,
čo vydupali chodník v prázdnej priepasti.
Cez clonu dymov prebíjal sa nezreteľný tvar,
vydutá vlna hmoty, obraz nevlastný,
surový, prísny, neforemný, zaťažný tajomstvom.

I riekol Boh: Bud' pevná zem!

A kdesi vajatali nepriezračné obzory
a kdesi zarachotil nečuteľný hrom,
v priepastiach sivých ktosi okná otvoril
a v nich sa zachytila temná silueta skalných brál.

III

Bud' požehnaná forma v chaose,
myšlienka božská, prostá ako obrys končiarov,
nehybná večnosť, preklenutý most
nad prepahliskom hmiel.

Hľa, v oddialených krúženiach sa nestráca
hlas, ktorý ešte nedoznel
a ešte stále ponad priepasť buráca.
V odľahlých krúženiach sa nestráca
neviditeľný pohyb rúk,
čo modelujú tento tvar
v šedivej hline hmiel a v dymov nánose.
Bud' požehnaná forma v chaose!

IV

Lež, kde sa utajila tvarov lahodnosť?
Do temravého prázdna čnejú tu
ostrovy tvrdých črt a sivé mrákavy,
vulkány bez života, zeme únavy.
Do tajných večna zákutí
sa božia myseľ ukryla,
keď na závoje hmiel a pár
hučiaci priepasť vód sa zrútila.
Liali sa vody bez brehov a bez hraníc,
vzbúrené v prázdnote a v bezčase,
v riečištiach mrákav tajomných.
Liali sa vody bez brehov
na lebky hmiel,
nemali počiatku
a koniec nikto nedozrel,
z priepasti pretiekli
a do priepasti sa rútili zas
živelné tvary bezfarebných tiel,
viriaci stuhy vód.
Kto prvý v mysli mal
zhŕčené vodopádov prívaly?
Duch azda, čo sa nad vodami unášal?

V

Hľa, ešte neprestali padať závoje vód,
zatvrdlo všetko pod ich prívalom,
z prs zeme práve zrodenej sa vydral ston,
z oblakov práve zrodenej sa vydral ston
a vesmír, ktorý tieto slzy vyplakal,
sa rozhojdal sťa zvon a nad obvod
prepadlisk hmlistých rozliat sivý svit
a v šere svitania sa s riavou hral,
na prsia zeme slzy vylieval
a v šere svitania sa s riavou hral.
I vzbudila sa energia uspaná,
nad končiare sa vydul dym,
vulkány zeme vysotili závoje pár
a prísvit nad priestorom bezodným
obnažil kolmé steny skál.

VI

Sprvu bol iba prísvit tajomný.
Kto život vytušil za vetra náporom?
A predsa rinul sa zo všetkých žíl,
penil sa v krvi svitania
a v kvapkách vodných blikotal,
z preliačin hmoty clivosť vyhánal
a tvarom temným farbu dal,
iskrivý vzlet a netušenú opojnosť.
A vtedy riekol Boh: Bud' svetlo na nebi
a rozjasni sa zeme obličaj!
Pohli sa kruhy temnoty
a nepoznaný kraj
z hmiel vystúpil a niesol novú tvár.
A nové sny
sa rozložili širim údolím,
keď matný kahan slnečný
prerazil hmlu a šero, tmy a dym.

VII

Nechže Ťa chváli, Pane, svetla prasila!
Náš brat sa na oblohu vyhupol
a tašli závoje hmiel a tiem.
Čarovný prútik lúčov šibol navôkol
a plachá nádej do vrchov sa vrátila.
Nechže Ťa chváli, Pane, svetla prasila!
Hrdzavá hlina vydychuje oblak pár,
vo výškach skalných stien
stierajú z viečok hmlistý sen
strelisté, štihle smrečiny
a gejzír kvetov vypučal
v zelených hĺbkach závrate,
stokrások snehy naviate
oživil prchajúci tieň.
Zastrela márnostatnosť lúča
sestričku našu, matku zem!
Nechže Ťa chváli, Pane, slnka jas,
nechže Ťa chváli svetla pochodeň!

Nálepka súčasnej doby, ktorá samu seba často označuje ako postmodernú, má viacznačný charakter. Postmoderné býva spájané s avantgardou pokrokom a pod., no na strane druhej sa za postmodernou skrývajú viaceré úskalia, ktoré majú dopad nielen v kontexte kultúry, ale aj v rovine morálnej. Základnou charakteristikou, prvotným princípom, z ktorého sa odvodzujú atribúty postmodernity, je pluralita. V kontexte kultúry býva vyzdvihovaná, ako multikultúrny rozmer, prvok tolerancie a rešpektovania iných názorov a prejavov. Pluralita, ako spôsob prístupovania k svetu a k názorom na moralitu však pod rúškom rešpektovania môže skrývať aj nebezpečenstvo tolerovania čokoľvek. Postoj k pluralite má dve možné varianty, variantu tolerovania mnohého a variantu hľadania konsenzu. Predstavíme obe varianty a pokúsime sa zhodnotiť ich prínos, či možný dopad na morálny a kultúrny kontext.

Variant tolerovania mnohého by sme mohli označiť pojmom morálny či kultúrny Babylon. Čokoľvek, čo sa chce označiť ako morálne, môže takým byť, rovnako to platí aj v oblasti kultúry. To znamená, že množstvo nových a hlavne rôznorodých prístupov k chápaniu dobra v ľudskom konaní, sa vníma pozitívne. Ktoľvek môže prezentovať vlastnú koncepciu dobra, môže ju propagovať a môže sa dožadovať rešpektu. V jazyku filozofie sa táto pozícia prezentuje ako množstvo trajektórií zmyslu, ako množstvo názorov, ktoré do seba narážajú, konfrontujú sa, ale zostávajú pritom autonómne. Pluralita, ako želané prostredie, v ktorom sa formuje kultúrny kontext, jednoducho nepotrebuje kontinuitu dejín ani kontinuitu hodnôt, či hodnotových orientácií. Ľudská spoločnosť nie je vnímaná ako celok, ktorý je spájaným spoločným pohľadom na svet a na vlastnú spoločnú existenciu či spoločné dobro. Naopak je to celok, v ktorom nenachádzame spoločné prvky, ba práve množstvo a rozdielnosť názorov predstavujú želaný stav. Uvedená situácia ponúka sice prostredie absolútnej slobody, ak môžeme použiť tento výraz, ale neponúka žiadnu istotu. Priestor slobody je tu vlastne priestorom svojvoľie, priestorom, kde si každý môže tvrdiť čo chce a kde si každý môže robiť čo chce, teda úplne v zmysle hesla, že čokoľvek je možné. Keďže však nejednotnosť žiadna istota, nestavuje ani žiaden význam. Postmoderné odmietanie autority a smerovanie k decentralizácii v názorovej platforme má za následok, že sústredenie sa okolo spoločného zmyslu, spoločných hodnôt a spoločného cieľa je nereálne. Spoločnosť v systéme takéhoto decentralizovaného myslenia smeruje od stredu von, teda na perifériu významu, kde je možné naozaj čokoľvek.

Výsledkom takéhoto chápania plurality je potom stav, kde nie je možné vypovedať o ľudstve ako takom, o ľudskosti ako potenciálnom všeobecnom princípe nášho konania. Uvedený spôsob chápania človeka a jeho sociálnej pozície v konečnom dôsledku ignoruje historickú kontinuitu a kultúrno – hodnotový rámec, z ktorého spoločnosť vychádza.

Druhým východiskom, na ktoré sa zameriame je východisko konsenzu. Je to na spôsob demokratického princípu, kedy sa deklaruje ochota aktérov dialógu upravovať svoje názory, resp. ochota prispôbiť svoj názor predstavám iného. Princípom tohto postoja, ktorý je vlastný okrem iného i pragmatizmu, je snaha pochopenie ľudskej spoločnosti ako aktérov veľkého komunikačného priestoru, do ktorého vstupujú. Základným predpokladom je ochota dohodnúť sa. Postmoderná pluralita zohráva i v tomto prípade svoju úlohu, nejde však o jej zakonzervovanie, ale skôr o jej prekonanie v dialektickej postupnosti hľadania novej kvality. V prípade pragmatizmu stojíme

pred úlohou formulovať spoločný cieľ, ktorý sa stane kritériom posudzovania nášho konania. Ak by sme zaujali stanovisko etiky, tak nám vychádza, že dobré je to, čo nás dovedie k želanému cieľu. Problém však zostáva pri formulovaní spoločného cieľa. Pragmatizmus k tejto otázke pristupuje demokraticky, teda to, na čom sa dohodneme, sa môže stať našim spoločným cieľom. Stojíme však pred problémom, či to môže byť čokoľ-

Pluralita v kultúre a morálke

vek. V tomto prípade sme ochotní rešpektovať historickú kontinuitu, pokračovať v začatej ceste, stavať na hodnotách, ktorá sa nám v ukázali ako správne, je tu však stále aktuálna potreba novej a novej formulácie. Zrýchlenie života nás však privádza k príliš častým potrebám nového formulovania nášho cieľa, čo má nakoniec za následok definitívnu stratu pôvodných hodnôt, ich neustále preformulovanie stiera ich význam, ako aj ich obsahovú náplň, čo vedie k ich zrelativizovaniu. Konsenzus ako východisko pre sociálnu pluralitu môže byť postavené ešte na inom základe. Môže vychádzať z odvolávania sa na zdravý ľudský rozum, ktorého úlohou je koordinovať spoločenské dianie, ako i individuálne potreby. Zdravý rozum je však v tomto prípade iba jedným z teoretických predpokladov, ktorý nás môže usmerňovať po logických liniách, avšak obsahová náplň zostáva ambivalentná, neurčitá a otvorená.

Zásadným problémom, na ktorý by sme chceli poukázať vo vzťahu k práve prezentovaným možnostiam riešenia otázok vyplývajúcich z plurality, je definovanie podstaty človeka ako fenoménu filozofickej antropológie. Názory, ktoré prezentuje postmoderné prostredie, vychádzajú vo všeobecnosti z postoja neakceptovania pojmu podstata človeka prípadne z pojmu ľudská prirodzenosť. V konečnom dôsledku je tento stav logický. Ľudská prirodzenosť, definovaná ako podstata človeka je pojem, ktorý okrem základného vymedzenia toho, čo robí človeka človekom, poukazuje aj na viazanosť človeka k svojmu historickému pozadiu, k sociálno-axiologickej platforme, ktorá sa spoluzúčastňuje na tom, čo robí človeka človekom. Radikálny pluralizmus, pokiaľ sa opiera o štrukturalistický postoj nemá dostatok priestoru pre to, aby človeka vnímal v tomto obsahom definovaní. Štrukturalizmu rozpúšťa človeka v sieti vzťahov, to čo robí človeka človekom je vzťah pozície, ktorú momentálne zastáva a z ktorej vychádza. Miesto v štruktúre je definované pravidlami jazykovej hry, ktorá ho limituje. To znamená, že jeden človek môže v kontexte štruktúry zastávať miesto otca, potom zase miesto syna, neskôr pozíciu zamestnanca a pod. Vonkajšie podmienky definovania tohto statusu sa odvíjajú od možností komunikovania. Musí komunikovať ako otec, aby bol chápaný ako otec, atď. Teda neprezentuje ani nereálne seba v danej pozícii, ale je pozíciou samou. Takto sa v zmysle pluralizmu môže presúvať po rôznych trajektóriách štruktúry, kde sa ocitá v meniacich sa pozíciách vlastného zmyslu. Jedna podstata by takto znamenala iba jeden zmysel a v konečnom dôsledku by to viedlo k presadzovaniu hodnôt, ktoré do danej oblasti nepatria. V takto sfor-

mulovanej pozícii však strácame zo zreteľa centrálnu hodnotu, spoločný cieľ a zmysel a strácame sa v množstve zmyslov formulovaných z jednotlivých pozícií. Sme akoby nútení k neustálej premene a preformulovávaniu vlastných postojov, vlastného nazerania zmyslu seba samého.

Pluralita je v tomto prípade zachovaná, má však dôsledky, ktoré majú dopad aj na človeka v jeho individuálnej existencii. Dôsledkom práve prezentovaných myšlienok je stav bez zmyslu. Konkrétne bez centrálného zmyslu. Táto pozícia v sebe nesie i ďalšie dôsledky, ako je napríklad relativizácia vo vzťahu k pravde. Nemôžem sa dohodnúť ani sám so sebou, pretože sa neustále ako človek presúvam z jednej pozície do druhej. Nie je to ani dôsledok hľadania, ale je to skôr dôsledok tlaku, ktorý prichádza zvonku. Tento tlak

je osudový. Môže sa vyskytnúť situácia nekompatibilitnosti jednotlivých cieľov či zmyslov existencie. Sám bojujem proti sebe, sám zastávam protichodné pozície. V konečnom dôsledku ale môžem využiť túto situáciu i v tom zmysle, že môžem kedykoľvek utiecť pred zodpovednosťou. Môžem zaujať inú pozíciu, zmeniť štýl hry a všetko je ospravedliteľné.

Ak sa rozhodneme pre odmietnutie ľudskej prirodzenosti stavíme človeka do neistoty pred sebou samým, stavíme ho pred sartróvskú zodpovednosť za to, o čom nič nevieme, za život, ktorému nerozumieme či dokonca o ktorom ani nerozhoduje. Ľudská prirodzenosť, ak by sme to vyjadрили ontologicky, je zárukou nemennosti toho, čím je človek. Teda, že človek zostáva sebou samým a nesie zodpovednosť za všetko, čo vykonal v kontexte vlastnej sebarealizácie. Môže sa zdokonaľovať, lebo pozná rozdiel medzi dobrým a zlým a dokáže tento rozdiel premyšľovať aj do vlastnej sebarealizácie. Práve to je moment, ktorý patrí k ľudskej prirodzenosti, moment chcieť byť dobrým. A tento princíp ľudskej podstaty pozná proces zdokonaľovania, stávanie sa lepším budovania rozvíjania seba i ostatných. Tento moment primárnej zodpovednosti vyžaduje, aby si bol človek vedomý svojich východiskových pozícií. Teda, aby sa dokázal spoznať v prostredí v ktorom žije, aby vedel, kto je, aby sa nestratil zo zorného poľa vlastnej zodpovednosti. V sociálnom kontexte, pokiaľ by sme prijali iba rovinu konsenzu, museli by sme sa uspokojiť s neosobnou dohodou, kompromisom, v ktorom sa stráca naša vlastná osobitosť. Na

rozdiel od pluralitných koncepcií sa osobitosť jedinca prezentuje v jeho individuálnom rozhodnutí, v akte prijatia zodpovednosti za svoje rozhodnutie a nie v jeho neurčitosti, vrhnutosti a nešpecifickosti. Spoločný zmysel sa vníma v jeho transcencii, v jeho presahovaní tak človeka ako i celého ľudstva, nie je to nič, s čím môžeme kedykoľvek svojvoľne manipulovať podľa potreby.

Relativizácia ako výsledok postmoderného chápania človeka zasahuje v prezentovaných dimenziách rôzne aspekty ľudskej sebarealizácie. V kontexte relativizácie sa dostáva človek do pozície odtrhnutosti od svojich koreňov, dostáva sa do víru reteritorializácie v hodnotovom systéme, kde sa každý objekt stáva rovnocenným a kde sa stráca hodnotová hierarchia. Niektorí autori poukazujú na to, že každá hodnota sa devaluje na trhovú hodnotu, teda hodnota života, hodnota rodiny, hodnota medziľudských vzťah, humanistické hodnoty nie sú hodnotami osebe, ale sú vyjadriteľné v kontexte ich trhovej úspešnosti. Zo sveta hodnôt sa stáva neprehľadné bludisko možných objektov, z ktorých si človek volí bez toho, aby mal pravidlá a princípy voľby. Z toho vyplýva i morálna neistota, v ktorej sa sponchybné platnosť a záväznosť morálnych noriem, skôr je použiteľná metóda pokusu a omy-

lu, ktorá funguje na princípe, čo ma nezabije, to ma posilní. Ak však vezmeme do úvahy aj možnosť morálnej smrti, teda postupnej straty platnosti a funkčnosti morálnych princípov, sme v situácii, ktorá je vysoko riziková. Morálna smrť totiž nie je natoľko evidentná ako biologická smrť. Morálna smrť prichádza potichu v podobe ignorancie, bezhodnotovosti, ale aj v podobe straty zmyslu existencie, neistoty až zbytočnosti vlastného života. Konzum a spotreba, ktoré majú nahradiť hodnotový systém s jeho hierarchickou postupnosťou dávajúcou nám dáva možnosť orientácie vo svete zmyslu, nie sú schopné vytvoriť adekvátnu platformu pre morálne rozhodovanie.

Pluralita ako systém je bezpochyby prospešná, pokiaľ ide o politickú sféru. Jej cieľom je dosiahnutie konsenzu, ktorý v podobe kompromisu dokáže zaujať pozíciu cieľa ku ktorému smerujeme. Konsenzus a kompromis v oblasti morálky však predstavuje ústup z pozícií jednoznačnosti do pozícií neistoty. Neistota potom vyvoláva efekt blúdenia a hľadania, ktoré stráca svoj cieľ a stáva sa pre človeka skôr príťažou a nepríjemnosťou ako výsostným priestorom pre realizáciu vlastnej slobody.

PETER KONDRLA

Katedra náboženských štúdií FF UKF

Kresba: Andrej Mišanek

Gabriel Németh:
Slnko nad básňou
Interart, Košice 2005

Recenzia

Na str. 44 tryská znovu voda ako povodeň či potopa v slovách „príval Noemovej vody“. Spojenie „hviezda dieťa“, ktoré Németh v rýme použil so

slovami „moja vlna zaleje ťa“ si básnik azda nechtiac povdome požíval z Prázdňin šestnásťročného od Vojta Kondróta, ktorého označuje za svojho básnického otca (Jarná bolesť, str. 24).

Všadeprítomná voda je vyvážená mocným slnkom plným prebúdajúcej životodarnej sily.

Poézia básnika z Čiernej nad Tisou má svoju hĺbku aj závažnosť. Nie je básnický uvádzajú, ale naopak plná miazgy.

Gabriel Németh bol smutným básnikom. Odkedy však jeho život prežiarila láska – ožil. Získal optimizmus a našiel zmysel svojho životného smerovania.

Košický básnik Dalimír Stano prial v úvode čitateľom zbierky, aby ju čítali s takou láskou, s akou bola napísaná. Vyčítal, že Németha viedli pri písaní city, pretože táto skutočnosť je jednoducho neprehliadnuteľná.

Autor zapletá rýmy.

Je z neho čarodej.

Jeho život sa zmesť do pár básní.

Nech sú tieto básne náznakom toho, že prebudená predstavivosť zatrubila mohutný signál na znamenie príchodu poézie aktuálnej pre dnešné dni.

ZDENKA LACIKOVÁ

Fatálna podobnosť

Ludvík Vaculík - pamätníci vedia, že je o. i. autorom výzvy „2000 slov“, ktorú publikovali Literárni listy na jar v r.1968 a ktorá sa stala katalyzátorom pri rozhodovaní Brežneva a spol. o invázii vojsk Varšavskej zmluvy do ČSSR - napísal začiatkom leta pre české „Literárky“ článok, ktorému dal názov „Jaro je tady“. Píše v ňom síce o českých novinách, ale akoby písal aj o našich „slovenských“. Tá podobnosť je priam fatálna, hoci s maličkým časovým posunom. Už 15 rokov je Slovenská republika samostatným, zvrchovaným štátom. Je zrejmé, že aj totožná situácia na mediálnom trhu je daň globalizácii alebo, presnejšie, jej dôsledok.

Tu je Vaculíkov článok v skrátrenom znení. Posúďte sami.

Ludvík Vaculík: Jaro je tady

Ono je tu už i léto! Mně se nechtělo. Naše noviny byly v úzkých, o tom jsem nemohl psát. Teď se zdá, že jdou do širších, ale at' o tom napíší samy. „Ekonomická situace“, jak se tomu říká, vynutila si jistě organizační opatření: jež se obsahu novin a čtenářů nedotkne.

České noviny všeobecně nejsou v dobrém postavení: to se týká i těch, které ekonomicky nestrádají. Naše dva významné deníky jsou v rukou jednoho

zahraničního majitele. Zajímalo by mě, kterým z nich nadrůže nebo jak které cení. Představuju si to, jako když herec má v každé ruce jednu loutku: jednou hraje proti druhé, simuluje drama. Hra dopadne, jak on ví a chce. Divák hledí na ty figurky, jež odpoutávají pozornost od herce samotného. Do jedné z těch dvojích novin pravidelně píšu: píšu, co chci, nikdo mě neomezuje, ani mi nic neporoučí. Takže jsem jako svobodný. Ale vím o tom pozadí. A protože mi na těch novinách záleží, snažím se myslet a jednat s nimi. Moje psaní zatím bylo pro principála přijatelné: sloužím mu. Ale toto, co tu teď píšu, bych do jeho novin nepísal: bylo by to, myslím, v nich moje poslední slovo.

Celou tu dobu od Převratu se dívám tomu, že si naše společnost nedokáže udržet nějaké nezávislé noviny, jež by nebyly v ničím majetku. Stejně a touž dobu se dívám, že nedokážeme sami udržet ani tyto Literární noviny. Ale o tom nechci mluvit, abych nebyl

ani Ministerstvo kultury neuznává jejich význam: letos jako loni dostali jsme od něj podporu ve výši půl milionu korun, zatímco před několika lety to bývalo i více než jednou tolik. Milý čtenáři, jenž držíš právě tyto noviny, pravděpodobně sám víš, že jsou to jedny z mála českých novin. Existuje tu Respekt, dobrý politický týdeník, literární týdeník A2 a dvojtýdeník Tvar; kromě snad dalších, jež neznám. S našimi novinami jsem nespokojený od jejich obnovení po Převratu. Ale to nechám bokem, protože právě nastává příležitost ke změně; které také nechávám bokem, protože to není v mé pravomoci a nejsem ani přesně zpraven. Chci je tímto jen avizovat; jako známku jara, po níž může ještě trochu mrznout.

Rád pozoruju, jak se noviny ujíma-

politické. Vysloveně politické články se mi tu líbí málo. Jakub Patočka bývá většinou nesnášenliv a nerozlišuje svou dvojí pozici: autora, jenž může říkat, co chce, a šéfredaktora, jenž odpovídá za to, jak noviny vcelku vypadají: že mají být elegantní, zajímavé a že je mají zvědavě číst i čtenáři protichůdného názoru, než má on. Neříkám, že jeho názory jsou špatné; když si uvědomíme, že „dobré“ názory ani neexistují. Patočka bývá netakticky hrubý, i ke svým zeleným souběžcům na straně jedné, i k panu prezidentovi na straně opačné. Noviny by se měly zaměřit na spisovatele, kteří by v nich dostali stálou tribunu, jakou v denních novinách nemají (?). Naše noviny mají být elegantní a obrátne v tom, jak autor podává své jádro.

1946-1947 jsem jako student napjatě četl diskusi Gustava Bareše v komunistické Tvorbě s Ferdinandem Peroutkou v Dnešku. Oba se mi zdáli chytří, vtipní, elegantní, že jsem nevěděl, komu mám vždycky pro ten týden dát za pravdu. Rozhodlo se to jinak. Nakladatelství Svoboda oznámilo, že diskusi vydá. Když knížka vyšla, byl v ní skoro sám Bareš. Tak jsem to poznal.

Dostávám na své články v Lidových novinách často dopisy. Dokonce prý někteří kupují ty noviny jen kvůli mně. To, by mě mohlo jen těšit, zároveň obsahuje otázku a stížnost: na české noviny. Čtenáři se ptají: proč nemůžeme mít jedny noviny chytré, elegantní, prázdné banalit, vulgarit a reklamy, a tenčí? Na to mívám tichou jízlivou odpověď: Protože vás není dost.

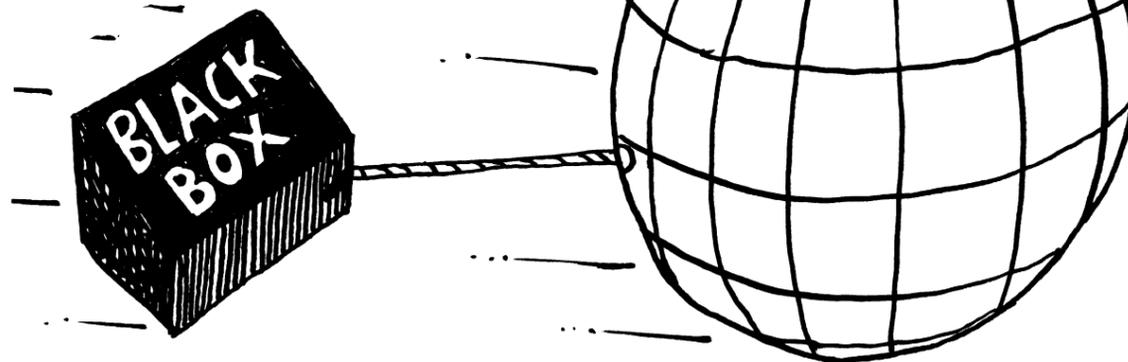
(Text vyšiel v Literárnych novinách 28/2007)

Stručný dôvetok na záver: Naším novinám a televíziám, súkromným i tej verejnoprávnej stačí, aby Dzurinda „našiel na stole“ napríklad Ficových 800 metrov štvorcových vinohradu a „majú z čoho žiť“. Ľudia ich kupujú, resp. sledujú, pretože - čo iné im zostáva? Majú na výber? Žiaľ, takú, až neľudskú podobu má „globálna“ demokracia začiatku 21.storočia.

Východisko z tohto mediálneho marazmu však predsa len existuje a je prosté: je len potrebné, aby nás, ktorí to chceme zmeniť, bolo dost!

JOZEF HLUŠEK

Kresba: Andrej Mišanek

jak farář, který v kostele vždycky nadává těm, co přišli. Divně je mi také to, že

ji různých společenských otázek, a nejsou to, nemusejí to být otázky vyslovené

To není prázdná představa. Mám v tomto ohledu jednu zkušenost. V letech

Odhaduje sa, že mimo Slovenska žije viac ako 2 185 175 Slovákov. Samozrejme, Slováci žijú aj vo Francúzsku. Odhadom viac ako 13 000. Poprosili sme predsedu spolku francúzske - slovenského priateľstva, inžiniera Františka Manáka, žijúceho 30 km od Paríža v mestečku Noailles, aby nám čo-to prezradil o tomto spolku.

NATÁLIA VLNKOVÁ: - Aké má korene existencia spolku Slovákov vo Francúzsku?

FRANTIŠEK MANÁK: Existencia Slovákov vo Francúzsku a hlavne v Paríži má dlhé korene. Spolok bol oficiálne založený v roku 1949 a na jeho založení mali podstatný podiel snúbenci Mikušovci, ktorí neskôr emigrovali do USA. Vo Francúzsku v tej dobe už existoval spolok, v ktorom boli združení Slováci a tvorili v ňom väčšinu, čo do počtu, avšak menšinu čo do významu, hlavne sa to týkalo rozhodovania. V tej dobe bolo už mnoho vecí známych a jasných, čo sa týkalo návratu generála M. R. Štefánika na Slovensko a o jeho dramatickej smrti, o postavení Slovákov v republike a o ich budúcnosti. To sa týkalo aj dodržiavania vzájomných dohôd a budúcnosti Slovákov v tomto štátnom zväzku a pod.

Slováci prichádzali do Francúzska už za Uhorska a na počiatku prvej republiky na základe pracovných zmlúv, ako pracovníci v poľnohospodárstve alebo ako nádení robotníci. V tomto období bol život pracujúcich vo Francúzsku veľmi ťažký, komplikovaný a ovplyvňovaný ľavicovými i pravicovými organizáciami a vojnovými udalosťami občianskej vojny v Španielsku. To boli dôvody politického zamerania prvej slovenskej emigrácie vo Francúzsku, ktoré bolo veľmi blízke domácejmu politickému zameraniu. Nie je sa čomu diviť, že Slováci vo Francúzsku boli krajne ľavicovo

Ako žijú Slováci vo Francúzsku?

orientovaní aj v československých organizáciách.

Postupne ovplyvňovaní udalosťami v Československu a hlavne na Slovensku a pri pribúdaní nových emigračných vln a ich skúseností, Slováci menili štruktúru myslenia a hlavne konania slovenskej emigrácie, i keď sa dá povedať, že určitá časť ostala ešte pod vplyvom starých princípov a ideológií.

Dnes na Slovensku existuje určitá polemika o hodnotení niektorých slovenských osobností, o tom, aká zásluha a historická dôležitosť im prináleží. V tomto spore si treba brať príklad z historickej minulosti národov, a to susedných, vzdialených. Prehnané zbožňovanie vždy skončilo dehonestáciou a pre určitú časť i nenávisťou, a je preto múdrejšie spoliehať sa na prirodzenú vďačnosť, ktorú národ postupne zaujme, ako na násilné definície.

NATÁLIA VLNKOVÁ: Takže vo Francúzsku žili rôzne, aj protichodné osoby, nemali ste s tým problémy?

FRANTIŠEK MANÁK: Sústavné obviňovanie niektorých slovenských dejateľov nevedie k ničomu keď ich obviňujú z činov a výrokov, ktoré nikdy nevykonali ani nevyhlásili. Niektorí, v minulosti dobre platení historici napr. obviňujú Andreja Hlinku z činov, ktoré by bol vykonal, keby sa bol dožil toho alebo oného. Osočovanie mŕtveho Hlinku, čo by robil, keby nezomrel, je hyenizmus najhrubšieho zrna, k čomu sa normálny človek nikdy nezniži.

NATÁLIA VLNKOVÁ: Zapája sa váš spolok do týchto sporov?

FRANTIŠEK MANÁK: Nie, náš spolok si určil ďaleko reálnejšie poslanie a cieľ, a to i napriek tomu, že si plne uvedo-

mujeme dôležitosť ocenenia historických zásluh národných osobností i bez zákonných opatrení. Nám nikto nezakazuje postaviť pomníky ľuďom, ktorí sa o slovenský národ zaslúžili. Generálovi Štefánikovi nikto nevráti život, ale nikto mu ani nezoberie jeho zásluhy na oslobodení Slovákov.

NATÁLIA VLNKOVÁ: Ako ste začínali konkrétne v?

FRANTIŠEK MANÁK: Pri prevzatí vedenia spolku sme si uvedomili, že spolku chýba spojenie so svojím členstvom a okolím, preto sme založili spolkový časopis SPRAVODAJ. Zaviedli sme rôzne služby pre členov, ale i pre nečlenov nášho spolku. Vydali sme 47 čísel SPRAVODAJA, z ktorých každé obsahuje okolo 20 strán A4. Sú tam informácie zo spolkového a národného života a histórie. Dá sa tu dočítať, že spolok sa zaslúžil i o vydanie príručky na vyučovanie slovenčiny pre Francúzov na CD nosiči. Archivne číslo odovzdávame do matičnej knižnice, ako historické doklady o činnosti spolku.

NATÁLIA VLNKOVÁ: A čo služby, o ktorých hovoríte?

FRANTIŠEK MANÁK: Každoročne organizujeme spoločenské pohostenie na okraji Paríža, s hudbou, folklórom a tancom, na ktorom sa zúčastňuje do 350 účastníkov, ktorí majú blízky vzťah k Slovákom a ich republike. Už po piaty rok organizujeme v mestskom divadle v BEAUVAIS medzinárodný folklórny festival. Okrem toho pozývame slovenské folklórne skupiny i do rôznych francúzskych organizácií, ktoré prejavia o slovenský folklór záujem. Odosielame turistickú dokumentáciu našim čitateľom

(niekoľko ton odoslanej dokumentácie) a pomáhame im i s ubytovaním na Slovensku. Vybierali sme niekoľko desiatok ton starších francúzskych kníh a odovzdali sme ich škólám a inštitúciám na Slovensku, ktoré prejavili o ne záujem a takisto sme to urobili s množstvom hráčiek a šatstva, ktoré sme odovzdali detským domovom a sociálnym zariadeniam. Každoročne sa zúčastňujeme na spomienkových oslavách obetí našich a českých prislušnikov, ktorí položili životy v oslobodzovacom boji za prvej a druhej svetovej vojny na území Francúzska.

NATÁLIA VLNKOVÁ: Robíte aj niečo pre deti?

FRANTIŠEK MANÁK: Na sv. Mikuláša, organizujeme pre deti mikulášsku nádielku a zábavný program s účasťou slovenských umelcov, za spoluúčasti Matice slovenskej. A tento rok i so súčasťou detského súboru Slovákov z Mníchova. Na programe sa zúčastňuje do 40 detí z Francúzska a tento rok i okolo 16 detí z Nemecka. Účasť detí a dospelých sa tento rok predpokladá do 100 až 150.

NATÁLIA VLNKOVÁ: Počuli sme, že vyhľadávate stratených rodinných prislušnikov.

FRANTIŠEK MANÁK: Jednou z našich služieb je i vyhľadávanie rodinných prislušnikov, a to či už na Slovensku, alebo všeobecne, kdekoľvek ich život zahnal.

NATÁLIA VLNKOVÁ: Akú akciu ste mali naposledy?

FRANTIŠEK MANÁK: Bol to lyrický koncert stredo európskych operetných piesní v Paríži. Podľa programu, bol naplánovaný na 16. november 2007. Zaspievať nám prišli pani Mária Eliášová

(sopráno), Dušan Jariabek (tenor) a Zdenko Macháček ich sprevádzal na klavíri. Žiaľ, na tento deň bol naplánovaný celoštátny štrajk dopravcov vo Francúzsku, ktorý mohol úplne zničiť úsilie organizátorov, ich námahu ale aj vynaložené prostriedky. S napätím sme očakávali hodinu začatia koncertu a nervózne sme sledovali vývoj situácie, no situácia sa začala vyvíjať pozitívne a sála sa naplnila na 80%, čo za daných pomerov sme ako organizátori považovali za nedosiahnuteľné, resp. nemožné.

NATÁLIA VLNKOVÁ: Stretli ste sa s odozvou na koncert?

FRANTIŠEK MANÁK: Na konci programu sme sa stretli s obrovskou odozvou prítomného obecnstva, ktoré nám úprimne blahoželalo za úroveň predvedeného programu. Boli sme úprimne dojatí, lebo išlo i o divákov čisto francúzskeho pôvodu, ktorí boli nadšení výkonom našich umelcov i melódiami.

NATÁLIA VLNKOVÁ: Pozývate často umelcov?

FRANTIŠEK MANÁK: Mohli sme pozvať týchto úspešných umelcov, lebo to umožnila zmena pomerov Slovensku. V tomto smere vďačíme tiež i slovenskému veľvyslanectvu v Paríži. Za poskytnutú finančnú pomoc sa nám treba poďakovať Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí a Matici Slovenskej, Slovenskému inštitútu. Veľvyslanec Jánovi Kuderjavému a konzulovi Danielovi Belanskému ďakujeme za ich prítomnosť pri tejto slávnostnej príležitosti. Nakoniec naše poďakovanie patrí tým, ktorí boli na počiatku celej akcie a ktorí nám láskavo poskytli miestnosť na organizovanie tohto podujatia, teda zamestnancom mestského úradu XVII. obvodu Paríža na čele s pani Panafie Françoisie.

Zhovárala sa NATÁLIA VLNKOVÁ

(Dokončenie z 5. strany)

A výsledok: rozpadávajú sa, vyprázdňujú duchovne. Jedine ruská pravoslávna cirkev prejavuje vitalitu, lebo majú úctu k Panny Márie, uznávajú zázraky, ktoré aj my uznávame, nepodceňujú úlohu Panny Márie v živote Cirkvi. Spomínam si, že ešte keď som študoval teológiu, tak nám jeden profesor hovoril, že ruská cirkev nikdy sa formálne neodštiepila od Katolíckej cirkvi, ale zhodou historických okolností sa našla v tom veľkom byzantskom kotle, v ktorom sa tá schizma varila. Oni nemali nijakú účasť na teologických sporoch a osobných konfliktoch medzi Carigradom a Rímom, a bez vlastného pričinenia sa stali pasívnymi obeťami nešťastného rozkolu, ktorý už tisíc rokov je nezacelenou ranou mystického tela Kristovho. A preto je medzi nimi aj tá hlboká mariánska úcta, dejú sa tam zázraky, ktoré len Pán Boh môže robiť. Napríklad, pri kanonizácii svätcov majú podmienku, že jeho telo musí byť neporušené. (Pravda, to sa nevzťahuje na mučeníkov, ktorých telá boli často spálené, alebo nedôstojne pochované). V tom, že sa Panna Mária zjavila aj niektorým ruským mystikom vidím ďalšie spojenie, ktoré by nás malo zbližovať, len keby bolo viacej pochopenia zo strany vysokých predstaviteľov ruskej pravoslávnej cirkvi! Tu znovu musíme sa modliť, ako to žiadal Pán Ježiš: „Otče, daj, aby všetci boli jedno, ako ty a ja sme jedno“. O toto sa musíme modliť... „Aby svet poznal, že ty si ma poslal a uveril“.

F. VNUK: No teraz by sme mohli prejsť k mariánskym zjaveniam v 20. storočí a vysvetliť, ako zapadajú do kontextu života Cirkvi a do cirkevných dejín.

BISKUP P. HNILICA: Ja by som chcel ísť trochu ďalej do minulosti, do 19. storočia, pretože podľa názoru niektorých mariológov tzv. „moderné“ mariánske zjavenia začínajú v r. 1830. V nenápadnej kaplnke kláštora Milosrdných sestier (u nás ich poznáme pod menom „vincency“) na ulici Rue de Bac sa zjavila Panna Mária skromnej rehoľnej novickej Katarine Labouré (1806-1876) a odovzdala jej jednoduchú medailu oválnej formy, ktorá je dnes známa pod menom „záračná medaila“. Na jednej strane medaily bol obraz Panny Márie, ako šliapala hlavu hada a okolo nej nápis: *O Mária, bez poškvry hriechu počatá, pros za nás, ktorí sa k tebe utiekame*. Na druhej strane bol monogram „M“ s krížom, dve srdcia – srdce Ježišovo ovenčené trnovou korunou a srdce Panny Márie prebodnuté mečom – a okolo nich dvanásť hviezd. Nemyslím, že treba vysvetľovať symboliku týchto vyobrazení.

Keď sa rozplynuli pochybnosti a nadprirodzenou pôvode týchto mariánskych zjavení, cirkevná vrchnosť dala povolenie, aby sa mohli raziť medaily podľa želania Panny Márie a v r. 1832 vyšlo prvých 2000 kusov. V tom istom čase vypukla vo Francúzsku cholera, ktorej len v Paríži padlo za obeť vyše 20000 ľudí. Milosrdné sestričky, ktoré obsluhovali chorých začali rozdávať tieto medaily pacientom v svojich nemocniciach. Výsledkom bolo toľko nečakaných uzdravení, že vďačný ľud začal nazývať medailu „záračnou“ a pod týmto menom je známa dodnes. Medaila sa potom veľmi rýchlo rozšírila po celom svete a s ňou sa šírila aj úcta k Panny Márie, k jej Nepoškvrnenému srdcu a k jej Nepoškvrnenému počatiu.

Toto zjavenie malo celkom určite svoj vplyv na vyhlásenie dogmy o Nepoškvrnenom počatí, čo urobil Pius IX. o 24 rokov neskoršie.

F. VNUK: V súvislosti s dogmou o Nepoškvrnenom počatí sa však oveľa častejšie spomínajú zjavenia Panny Márie v Lurdoch.

BISKUP P. HNILICA: To je pravda, pretože lurdské zjavenia, ktoré patria k najvýznamnejším mariánskym zjaveniam kresťanských dejín, boli potvrdením dogmy o Nepoškvrnenom počatí. V Lurdoch sa Panna Mária zjavovala od 11. februára do 16. júla 1858 14-ročnému dedinskému dievčaťu, Bernadette

Mariánske zjavenia

Soubirousovej (1844-1879). Predstavila sa jej slovami: „*Que soy era Immaculada Councepciou* – Ja som Nepoškvrnené Počatie.“ Jednoduché dievča nerozumelo významu týchto slov, ale dospela k vzdelaní kresťania v nich videli potvrdenie dogmy, ktorú štyri roky predtým slávnostne vyhlásil bl. Pius IX. K svetoznámej povesti lurdských zjavení prispel hlavne záračný prameň, kde sa dodnes dejú záračné uzdravenia.

F. VNUK: O týchto nadprirodzených javoch jestvuje už celá literatúra. Len pred nedávnom som čítal zaujímavý článok, kde sa uvádza, že od r. 1883 (kedy sa začali robiť záznamy o vyliečeniach, ktoré lekárska veda nevie vysvetliť) sa v Lurdoch odohralo vyše 7.000 prípadov „záračných uzdravení“. Všetky tieto prípady prísne a dôkladne vyšetruje osobitná komisia, v ktorej zasadať aj nekatalíci i neverci, a tá priznala „záračný“ (t. j. vedecky nevysvetliteľný) charakter iba 66 prípadom.

BISKUP P. HNILICA: Vyliečenie z telesnej choroby je jedna vec. Oveľa dôležitejšie je však duševné vyliečenie, o ktorom sa nerobia štatistiky. V Lurdoch, podobne ako pri iných mariánskych svätyniach, sa každoročne odohrávajú tisíce obrátení, kde hriešnici znovu nachádzajú stratenú vieru a veriaci si prehľadujú svoju zbožnosť a dôveru v Boha. V tomto treba vidieť pravý zmysel a význam mariánskych zjavení.

Odkazom lurdských zjavení je výzva Panny Márie k modlitbe a k pokániu. Kto putuje do Lurdov, aby videl, alebo zažil nejaký zázrak, neputuje tu v pravom mariánskom duchu. Ježiš najprv odpúšťal hriechy a potom uzdravoval. Chválil vieru tých, čo verili v jeho božskú moc. A teda, keď putujeme k mariánskym svätyniam, musíme ta ísť nie v očakávaní nejakého zázraku, ale v duchu kajúcnosti a viery.

Ešte chcem dodať, že medzi Rue de Bac a Lurdami bolo ešte jedno významné zjavenie v La Salette, kde sa zjavila plačúca Panna Mária.

F. VNUK: Takých zjavení, kde Panna Mária plače, je viacero. Okrem toho často počujeme hlásenia, že socha alebo obraz Panny Márie ronili slzy. Ako máme tomu rozumieť, alebo: ako to chápete Vy?

BISKUP P. HNILICA: Pre mňa to nie je nijakou záhadou. Medzi početnými titulmi, ktorými kresťania osloviajú Pannu Máriu je aj titul *Mater lacrymosa* (Matka slzavá, Matka plačúca). Ja si to vysvetľujem ako celkom normálnu vec; ako jeden z prejavov jej materskej lásky a starostlivosti o svoje pozemské deti. Plače, keď vidí, ako ľudia urážajú jej Božského Syna. Kresťania, ktorí sú vlažní, ktorí nežijú podľa svojej viery, alebo ktorí odpadli a prešli do tábora nepriateľov Boha a Cirkvi, spôsobujú jej veľké bolesti. Ako píše sv. Pavol, tí, „čo odpadli ... znova križujú Božieho Syna a vystavujú ho na posmech“ (Heb 6,6). Ako jej spôsobovalo bolesti utrpenie Krista na Golgote, tak ju bolí vlažnosť a odpadlivosť, ktorým ľudia znovu približujú na križ jej Syna.

Ježiš nám zjavil Božiu pravdu a ukázal cestu, ktorou máme ísť, aby sme dosiahli šťastlivý a spokojný život už tu na zemi a potom večnú blaženosť v nebi. Máriino šťastie a blaženosť v nebi nie sú však úplne bez šťastie jej pozemských detí. Keď vidí ako ľahkomyselne mnohí kresťania opúšťajú cestu, ktorou je Ježiš („Ja som cesta, pravda a život“) a dávajú sa zviest na bludné chodníčky, je srdce to bolestne precituje a prejavom tejto bolesti sú aj jej slzy.

F. VNUK: No a teraz by sme mohli prejsť na mariánske zjavenia v 20. storočí. Ako sme už o tom hovorili, v 20. storočí bolo zaznamenaných asi 400 zjavení Panny Márie, z ktorých deväť Cirkve uznala ako vierohodné. Sú to: Fatima

(Portugalsko), Beauraing a Banneux (Belgicko), Zeitun (Egypt), Akita (Japonsko), Kibeho (Ruanda, Afrika), Betania (Venezuela), Cuapa (Nicaragua), San Nicolas (Argentina), Damask (Sýria). Ako vidno, medzi uznanými zjaveniami sa nachádzajú všetky kontinenty okrem Austrálie.

BISKUP P. HNILICA: Chcel by som dodať, že vierohodnosť vymenovaných 9 zjavení, ešte neznamená, že tie ostatné nie sú vierohodné. Ja verím, že postupne dostanú cirkevné odobrenie aj mnohé ďalšie. Dôvod, prečo medzi uznanými zjaveniami nie sú také známe lokality ako Medžugorie, Garabandal, Naju (Južná Kórea) a iné, je dvojaký: na týchto miestach zjavenia ešte prebiehajú, alebo proces vyšetrovania a skúmania nebol ešte skončený. Cirkve totiž pristupuje k zjaveniam veľmi opatrne. Veľmi prísne skúma životy a charakter vizionárov a okolnosti, za ktorých sa zjavenia odohrali. A toto je veľmi potrebné, pretože na každé autentické zjavenie pripadá 5-10 falošných zjavení, kde niektorí ľudia majú zdanie, alebo si vymýšľajú, že mali videnie, alebo počuli tajomný hlas. Vsugerujú si to s takou presvedčivosťou, že tomu nakoniec uveria aj oni sami. Často ide o osoby psychicky nestále.

F. VNUK: Ako rozoznáme pravé zjavenia od falošných? Ako získame istotu, že posolstvo prichádza od Boha a osoba, ktorá ho sprostredkuje nie je „falošný prorok“?

BISKUP P. HNILICA: Každé súkromné zjavenie overí čas a overí ho aj ovocie, ktoré so zjavením prichádza. Je celkom isté, že Boh od nás nečaká, aby sme verili každej správe o každom zjavení. Naopak. On nám pripomína, aby sme sa varovali falošných prorokov. A práve preto Cirkve uplatňuje najprv skúšku času. Dlhho sa vôbec nevyjadruje – teda okrem prípadov, ktoré sú celkom zrejme falošné a ktoré zásadne odmieta – a jej stanovisko by sa dalo označiť za vyčkávacie. Aj keď sa ukáže, že zjavenie by mohlo byť nadprirodzené, pristupuje k nemu veľmi opatrne. Prísne skúma a podrobne vyšetruje, nielen osoby, ale všetky okolnosti, ktoré v jednotlivých prípadoch prichádzajú do úvahy.

Zjavenia majú svojich kritikov a to nielen medzi nekresťanmi a neveriacimi, ale aj medzi mnohými „dobrými kresťanmi“, biskupmi a vysokými cirkevnými hodnosťami. Je to celkom pochopiteľné: viera v zjavenia nie je totiž podmienkou spasenia v tom zmysle, ako je napríklad viera v božstvo Ježiša Krista, alebo viera v učenie, ktoré bolo vyhlásené za dogmu viery. Aj keď Cirkve vyniesť svoj názor o niektorom zjavení, dá sa povedať, že tým Cirkve zjavenia obligatórne ani neschvaľuje ani neodsudzuje. Inými slovami Cirkve nikoho nezaväzuje, aby tieto nadprirodzené úkazy prijímal, ani ho netrestá, keď ich neprijíma. Cirkve iba formuluje svoj postoj tak, že uznáva určité súkromné zjavenia za autentické, pretože niet v nich nič, čo by sa protivilo kresťanskému učeniu a pre veriacich sú zdrojom duchovného obohatenia a prehĺbenia viery.

Pochybnosti a opatrnosť zo strany týchto skeptikov predstavujú teda celkom legitímny postoj, za predpokladu, že ide o úprimných a poctivo pravdu hľadajúcich ľudí.

Ja som však toho názoru, že keď určité zjavenie dostalo cirkevné schválenie – ako napríklad Lurdy, Fatima, Guadalupe a pod. – tak potom by sa patrične zjavenie nemalo odmietať a nemali by sa robiť výčitky alebo klásť prekážky tým, čo v zjavenie veria. Neuznávať veľkú výpovednú hodnotu týchto zjavení pre dnešné časy, to by sa dalo označiť za neochotu „spolucitienia s Cirkvou“ (*sentire cum Ecclesia*) a hraničí s nedostatkom kresťanskej pokory.

Zjavenia treba brať vážne. V nich Ježiš priamo, alebo Boh prostredníctvom

Panny Márie, hovorí svetu. Mária formuluje posolstvo, vizionári ho iba opakujú.

F. VNUK: Vy často opakujete, že keby ľudstvo bolo počúvalo na výzvu Panny Márie, ktorú zjavila deťom vo Fatime, mohlo sa predísť katastrofe Druhej svetovej vojny a rozšíreniu komunistickej moci po Druhej svetovej vojne, keď komunizmus opanoval značnú časť Európy a Ázie, prenasledoval Cirkve a ohrozoval celý svet.

BISKUP P. HNILICA: O tom som presvedčený. Kľúčom k záchrane sveta bola výzva Panny Márie zasvätiť Rusko jej Nepoškvrnenému srdcu. Vo fatimskom posolstve sa Rusko spomína 22-krát, teda fatimské zjavenia majú veľa do činenia s tým, čo sa od r. 1917 dialo v Rusku. Vieme, že po dvanástich rokoch, 13. júna 1929, sa Panna Mária opäť zjavila Lucii a povedala jej: „Prišla chvíľa, keď Pán Boh žiada, aby Svätý Otec spoločne so všetkými biskupmi zasvätil Rusko môjmu Nepoškvrnenému Srdcu“. Zdôraznila, že toto je želanie Najsvätejšej Trojice. Bohužiaľ, nestalo sa tak. Nechcem rozvádzať príčiny a dôvody, ale všetci sme pocítili tragické následky tohto zanedbania. Keby sa vtedy bolo stalo, o čo Panna Mária žiadala, t. j. aby Svätý Otec a biskupi zasvätili Rusko jej Nepoškvrnenému Srdcu, a keby ľudia boli kovali pokánie, druhá svetová vojna by vôbec nebola začala.

V máji 1936 mala Lucia ďalšie videnie. Zjavil sa jej Pán Ježiš a znovu ju žiadal, aby naliehala na zasvätenie Ruska Nepoškvrnenému Srdcu Panny Márie. Lucia bola nešťastná z toho, že Cirkve nekoná podľa týchto výziev. Sklamaná hovorila Pánu Ježišovi: „Ale Svätý Otec mi neuverí, ak ho Ty nepovzbudíš“. Ježiš jej odpovedal: „Modli sa, veľa sa modli za Svätého Otca. On to urobí, ale bude už neskoro. Ja som zveril Rusko Panny Márie, len ona ho môže zachrániť.“

Žiaľ, bolo to tak, že svet nechcel pochopiť tieto vážne „znamenia časov“. Pán Boh nám ponúkal pomoc znova a opäť, ale my sme ju nechceli prijať. Ľudstvo akoby bolo slepé voči nebezpečenstvu, ktoré mu hrozilo. Rusko sa postupne stalo ateistickou veľmocou, ktorá bola hrozbou nielen pre Cirkve, ale aj pre celú kresťanskú Európu, ba i pre celý svet.

Je nevyhnutne smutné myslieť na nešťastie a pohromu, ktorá potom prišla. Druhá svetová vojna stála ľudstvo vyše 30 miliónov mŕtvych a celé kontinenty boli priamo alebo menej priamo zasiahnuté ranami vojny. Miliómy a miliómy utečencov, vyhnančov, vdov, sirôt, mrzákov, zničené kultúrne pamiatky a materiálne hodnoty... Pri myšlienke, že sa tomu dalo predísť, keby sme boli počúvali varovanie z Fatimy, sa musí žiaľom zachvieť každé ľudské srdce.

F. VNUK: A toto nie je jediný prípad. Hovorí sa, že *Historia est magistra vitae* – Dejiny sú učiteľkou života, ale zdá sa, že ľudstvo je nepoučiteľné. Podobná výzva k zasväteniu a výstraha konat' pokánie, aká odznela vo Fatime, sa odohralo už vo Francúzsku pred 230 rokmi. Tu tiež ľudia neuverili varovaniu a potom došlo k tragédii, ktorej sa dalo predísť.

BISKUP P. HNILICA: Áno, to je ďalší príklad, ktorý pripomína, že odkazy a želania zjavení nemáme brať naľahko. Francúzsky príklad, ktorý spomínaš, sa týka zjavenia Božského Srdca Ježišovho sv. Márii Margite Alacoque 17. júna 1689. Počas tohto zjavenia Pán Ježiš požiadal rehoľnú sestru Máriu Margitu Alacoque, aby oznámila francúzskemu kráľovi, že si želá, aby Francúzsko bolo zasvätené jeho Najsvätejšiemu Srdcu. Pravda, my vieme, aký bol vtedy život na kráľovských dvoroch. Samé zábavy, roztoptanosť a hýrenie. Žilo sa v znamení pohanského hesla: „Uži dňa a po nás nech príde aj potopa!“ Preto by kráľ a jeho dvor mali prerušiť svoje ra-

dovánky na „halucinácie“ jednoduchej a neznámej mnišky? Odmietli žiadosť, ktorú v mene Ježiša predkladala. Nič neurobili a potom presne o sto rokov neskoršie vypukla povestná Francúzska revolúcia, ktorá znamenala katastrofu nielen pre kráľa a šľachtu, ale aj pre Cirkve, pre veriacich, pre kňazstvo, pre celý národ. Kráľ a kráľovná boli popravení. Francúzsko sa zvrátilo v záchvatoch krvavej revolúcie, ktorej následky potom pocítila celá Európa. Aj potom, keď revolučnú vládu vystriedal Napoleon, Cirkve ďalej prechádzala ponížením a utrpením. Pápežský štát bol zlikvidovaný a dvaja pápeži boli väzňami francúzskeho vládnika. Jeden z nich – Pius VI. – vo väzení aj zomrel. Na toto by sa nemalo zabúdať. Francúzska revolúcia neznamenala iba zvrhnutie kráľovskej autokracie a vyhlásenie práv človeka, ale aj jedno z najkrutejších období prenasledovania Cirkvi. Počas tejto revolúcie prišli o životy tisíce kňazov, rehoľníkov, rehoľnic, boli zničené kostoly a kláštory, boli zhabané cirkevné majetky, zničené kultúrne hodnoty, dokonca odstránili aj kresťanský kalendár. Eliminováni nedeli, a to tak, že namiesto sedemdnového týždňa zaviedli desaťdnový. Namiesto úcty Boha a svätých sa zaviedol kult rozumu...

Aj tomuto všetkému sa dalo predísť, keby dotýčané zodpovedné osobnosti neboli zaujali taký ľahkomyselný postoj k žiadostiam a výstrahám zjavenia.

F. VNUK: Nie je možné, aby sme sa v tejto kapitole zaoberali všetkými mariánskymi zjaveniami v 20. storočí. Ozjaveniach vo Fatime a v Medžugori nemusíme vlastne ani hovoriť, lebo na túto tému ste už povedali veľa kázni, mali veľa prednášok a iných verejných vystúpení. Na ilustráciu by sme však mohli aspoň v krátkosti spomenúť aspoň jedno-dve zjavenia, ktoré pokladáte za najzaujímavejšie.

BISKUP P. HNILICA: Svojím spôsobom sú zaujímavé všetky a bolo by ozaj užitočné porovnávať, čo majú spoločné a v čom sa líšia. Ale to by mohla byť téma na ďalšiu knihu. Urobíme preto, ako navrhujete. Podrobnejšie spomenieme dve zjavenia: v Amsterdame (ktorému by som chcel venovať osobitnú kapitolu) a túto kapitolu by som chcel zakončiť krátkym pohľadom na zjavenie vo Tre Fontane, neďaleko Ríma, na mieste, kde podľa nábožnej legendy bol sťatý sv. apoštol Pavol.

F. VNUK: Prečo práve Tre Fontane?

BISKUP P. HNILICA: Nijaké mimoriadne dôvody nemám, ale v posledných dňoch sa stali veci, ktoré mi to vnukli. Veľa sme hovorili a Márii ako o Žene z Apokalypsy a v Tre Fontane sa v r. 1947 Panna Mária zjavila ako *Madonna della Rivelazione*, Panna Zjavenia, Panna Apokalypsy. A druhá pozoruhodná vec je, že vizionár Bruno Cornacchiola len nedávno zomrel a včera (20. februára 2006) bol u mňa na návšteve jeho spovedník, staručký 90-ročný pater-minorita Pietro Santangelo. Bol trochu ustarostený, pretože sa obáva o budúcnosť tejto mariánskej svätyně. Neznáme kruhy vyvíjajú tlak, aby „v záujme ekumenického dialógu“ sa tlmilo a posúvalo do pozadia toto zjavenie i všetko, čo s ním súvisí.

F. VNUK: Musím sa priznať, že o tomto zjavení viem veľmi málo a v podobnej situácii je pravdepodobne aj väčšina veriacich na Slovensku. Nebolo by od veci, keby ste nám ho trochu priblížili.

BISKUP P. HNILICA: Hlavná postava zjavení v Tre Fontane, Bruno Cornacchiola, bol 34-ročný otec troch detí, keď sa mu zjavila Panna Mária. Pochádzal z chudobnej rodiny, mal iba základné vzdelanie a veľmi málo náboženskej výchovy. Keď skončil vojenskú službu sa oženil a aby zarobil nejaké peniaze, odišiel do Španielska, kde vtedy prebiehala občianska vojna. Tam bojoval na strane Francúzskych nacionalistov, hoci zmýšľa-

ním bol viac naklonený ku komunistom. V Španielsku sa dostal pod vplyv istého nemeckého protestanta, ktorý ho presvedčil, že pápežstvo je vlastne zdroj všetkého zla na svete. Zriekol sa katolíckej viery, stal sa protestantom a neskôr prestúpil k sekte Adventistov siedmeho dňa. Zanevrel nenávisťou voči cirkvi a pápežovi a rozhodol sa, že zabije pápeža. V Španielsku si dokonca kúpil aj dýku, na ktorú si dal vyryť slová: *smrť pápežovi*.

V sobotu po veľkonočnej nedeli, 12 apríla 1947, Bruno vzal svoje tri deti (Isola, Carlo a Gianfranco) na výlet k Tre Fontane, neďaleko Ríma. Bol nádherný jarný deň. Bruno si sadol na trávnu v malom eukalyptovom hájiku a pripravoval si reč, v ktorej chcel zosmiešniť nepoškvrené počatie Panny Márie. Z myšlienok ho vyrušila jeho dcérka, ktorá ho prišla požiadať, aby pomohol nájsť stratenú loptu, ktorá sa deťom zakotúľala do blízkej jaskyne. Keď sa približoval, videl, že najmladšie dieťa kľučí pri vchode do jaskyne. Detská tvár žiarila radosťou a oči boli upreté do jaskyne. Pritom stále opakovalo: „Prekrásna pani, prekrásna pani...“

Bruno sa zahľadel do jaskyne, ale nevidel nič. Chcel odísť, ale spozoroval, že aj ďalšie dve deti kľučia a ich oči sú tiež obrátené na niečo v jaskyni. Zachvátil ho strach. Rýchlo chopil deti a začal ich ťahať von z jaskyne. Zistil však, že nemôže nimi ani pohnúť. A vtedy aj on zacítil prenikavú vôňu kvetov a videl mladú ženu oblečenú v dlhom bielom obleku s ružovým pásom. Jej čiernovlasú hlavu po-

krýval zelený plášť, ktorý padal dolu až na jej bosé nohy. V ruke mala knihu tmavošedej farby, ktorú držala blízko k srdcu. Kniha bola posledná kniha Biblie, apokalypsa - kniha Zjavenia sv. Jána. Potom sa prihovarila Brunovi: „Ja som tá od Najsvätejšej Trojice. Som dcéra Otca, matka Syna, nevesta a chrám Ducha Svätého... Som Panna Apokalypsy“.

F. VNUK: *Je pozoruhodné, že Panna Mária sa zjavuje ľuďom, ktorí opustili Katolícku cirkev, opovrhoval mariánskou úctou a mal úmysel zavraždiť pápeža.*

BISKUP P. HNILICA: To je ďalší príklad, kde vidíme, aké nevyspytateľné sú cesty Božie. Boh si vyberá často tie najnemožnejšie osoby, aby na nich ukázal svoju moc. Vybral si prenasledovateľa Cirkvi Šavla, ktorý – ako čítame v Skutkoch apoštolov – bol *spirans minarum et caedis in discipulis Domini* (dychtil po hrozbách a zabíjaní Pánových učeníkov – Sk 9, 1), a ho urobil „*vas electionis ut portet nomen meum coram gentibus et regibus et filiis Israel*“ (jeho som si vyvolil za nádobu, aby zanesol moje meno pohanom aj kráľom i synom Izraela – Sk 9, 15). Bruno tiež zakúsil dobrodenia tohto stretnutia s Pannou Máriou. Kým žasol nad tým, čo sa okolo neho deje, počul nežný Máriin hlas: „Som Panna Apokalypsy..., ty ma však prenasleduješ. Už toho bolo dosť. Vráť sa späť do svätého stáda, do nebeského dvora tu na zemi“. A potom akoby na vysvetlenie dodala: „Od záhuby ťa zachránila nová deviatich prvých piatok, ktorú si si vykonal skôr, než si upadol do svojich bludov...“

Musíš byť ako kvety, ktoré tu nazbierala tvoja dcéra Isola. Tie neprotestujú, nerebelujú, ale sú tiché a pokojné“.

Potom mu Panna Mária vyjaviť aj ďalšie veci a napokon mu naznačila kňaza, na ktorého sa má obrátiť. Povedala mu: „Zakaždým, keď stretneš kňaza, v kostole alebo na ulici, prihovor sa mu týmito slovami: *Otče, ja sa musím s vami rozprávať*. Ak ti odpovie: *Ave Mária! Syn môj, čo chceš?* to bude ten vyvolený, ktorého som ti určila. Povedz mu všetko, čo ti srdce diktuje a poslušaj ho. On ťa potom usmerní, aby si sa dostal k Sv. otcovi, najvyššiemu pastierovi kresťanov, ktorému osobne odovzdáš moje posolstvo... Viacerí ľudia, ktorým o tomto zjavení budeš hovoriť, ti neuveria, ale to nech ťa nijako nezarmúti.“

Po týchto slovách táto vznešená postava sa otočila a pomaly sa od neho vzdalovala smerom k Svätopeterskej bazilike. Bruno bol akoby v extáze a niekoľko minút sa vôbec nehybal z miesta.

Keď sa spamätal, spolu s deťmi vyčistili jaskyňu nakoľko sa len dalo, a na jej stenu napísali dátum zjavenia. Bruno použil pritom kľúče od domu, ktoré mal so sebou a nimi označil miesto, kde Panna Mária stála.

F. VNUK: *Ako sa stavali cirkevné kruhy k týmto zjaveniam?*

BISKUP P. HNILICA: Ako obyčajne. Spočiatku veľmi zdržanlivo a opatrne. Bola ustanovená vyšetrovacia komisia. Bruno, jeho žena i deti boli podrobené dôkladným výsluchom – najskôr spoločným, neskôr s každým oddelene – ktoré

trvali viac než 6 mesiacov. Sv. Oficiom potom konštatovalo, že nejde o podvod a že obsah posolstiev zodpovedá evanjéliu. A keď sa zjaveniam priznal nadprirodzený charakter, cirkevná vrchnosť dovolila, aby sa tu vybudovala mariánska svätyňa pod duchovným vedením františkánov-konventuálov, ktorých na Slovensku poznáme pod menom minoriti. Oni sa starali aj o pútnikov, ktorí sem prichádzali stále vo väčšom množstve.

Totíž prvým zázrakom tohto zjavenia bolo obrátenie Bruna, ktorý sa z nepriateľa Cirkvi stal jej horlivým bojovníkom. Neskoršie mal ešte aj ďalšie videnia. Dňa 9. decembra 1949 sa stretol so Sv. otcom Piom XII. vo Vatikáne. Pri tejto príležitosti mu odovzdal posolstvo, ktoré preňho zverila Matka Božia Panna Mária. Vyznal sa mu, že mal v úmysle zabiť ho dýkou. Na to mu Sv. Otec odpovedal: „Keby si ma bol zabil, daroval by si Cirkvi ďalšieho mučenika“. Údajne Pius XII. potom osobne navštívil svätyňu v Tre Fontane a požehnal tam sochu Panny Márie.

Bruno sa stretol aj s pápežom Jánom XXIII. a Pavlom VI. a odovzdal posolstvá aj Jánovi Pavlovi II. V roku 1997 Sv. Otec Ján Pavol II. dal súhlas, aby sa miesto zjavenia nazývalo *Panna Mária tretieho tisícročia pri Troch Fontánach*.

F. VNUK: *Áký bol obsah posolstiev, ktoré Panna Mária zverila vizionárovi Brunovi?*

BISKUP P. HNILICA: Podľa mojich informácií sa Panna Mária zjaviť Brunovi asi tridsaťkrát. V posolstvách sa vždy

prejavuje ako starostlivá matka. Nabáda ho, aby vyzýval všetkých ľudí k pokániu, že sa musia stať lepšími, nesmú byť takí sebeckí. Ich láska k blížnemu musí byť rovnako veľká a úprimná ako láska k Bohu. Povedala mu, že vojny a katastrofy nepochádzajú od Boha, ale zo skazených, sebeckých a zatvrdilých ľudských srdiec. Záchrana je možná len skrze modlitbu a obrátenie. Podľa Matky Božej človek má svoj osud vo vlastných rukách, ale aby sa zachránil, musí sa obrátiť.

A ešte jednu zaujímavú skutočnosť chcem spomenúť: 12. apríla 1980, na 33. výročie prvého zjavenia, sa tu odohral slnečný zázrak, podobný tomu, aký sa odohral vo Fatime v r. 1917. Bolo tu vtedy viac ako tritisíc pútnikov a mnohí z nich predložili o tom svoje osobné svedectvá.

F. VNUK: *Stretli ste sa s vizionárom Brunom Cornacchiolom aj osobne?*

BISKUP P. HNILICA: Ja som sa s ním stretol niekoľkokrát. Vyrozpáral mi niektoré veci oveľa podrobnejšie, než som ich tu vykreslil ja, ale to bolo dávno, už si všetko nepamätám. Musím povedať, že urobil na mňa dojem úprimného a dôveryhodného veriaceho človeka. Význam zjavenia vidím hlavne v tom, že tu Panna Mária potvrdila svoju jedinečnú spojitost' so sv. Trojicou a že sa predstavila ako Panna Apokalypsy.

Týmto však nechcem nijako ovplyvniť názory, ktoré sa okolo tohto zjavenia vyslovujú. Sv. stolica ešte nevyniesla konečné rozhodnutie a keď ho vynesie, ja ho bez váhania prijmem.

(Dokončenie z 1. strany)

Priamka cez tieto dva body kamsi smeruje. Odsúva na chvíľu možno problém bezcieľovosti. Alebo hľadania smeru? Zberateľmi sú obyčajne veľmi bohatí ľudia. Že to nemajú ani veľmi bohatí také jednoduché, vyplýva z praxe niektorých z nich, napr. v Spojených štátoch, ktorí na konci života odkazujú svoje veľké majetky naspäť spoločnosti s tým, aby pomohli obnoviť príležitosti pre nové generácie pričiniť sa o majetok. Tiež je tu obava, že príliš veľa mat', len tak z titulu zdedenia nemusi prispieť k zdravému vývoju ich potomkov.

Ako sa budú vyvíjať v novom roku naši veľmi bohatí ľudia? Podarí sa nám prejsť od materiálnej spoločnosti k postmateriálnej spoločnosti, kde tvorivý čin, vzdelanie je pred hodnotou majetku?

Tú pomyselnú čiaru k postmateriálnej spoločnosti už prekročilo mnoho ľudí. Ba možno povedať, že ľudia usilujúci o kresťanský spôsob života robia veľa pre to, aby sa materiálnemu vymedzil správny význam. Môžem uviesť ako príklad jedného môjho známeho, ktorému amputovali časť nohy. Hovoril, ľudia môžu porovnať k vzduchoplavcovi v balóne. Niektorí majú svoj kôš pod balónom zaprataný množstvom zbytočností a nemôžu vzlietnuť. Letia nízko nad zemou. Iní zase vyhádzajú tie zbytočnosti a vynesú sa vysoko. Poznamenal, že ho to naučila choroba, na ktorú sa pozrel optikou kresťana. Tak akosi sa človek môže stať adeptom na zápis do knihy života.

Čím viac sa vzdľuujeme od významného roku pádu komunizmu, zdá sa, tým viac je konfrontovaná naša viera. Komunizmus bol synonymom sveta bez Boha. Kráľovstva, ktorého „králi“ popierali kresťanstvo. Po páde komunizmu podvedome akoby čakalo iné kráľovstvo. V totalitnom režime sa

O zmysle života

Ľahšie počúvalo to známe „moje kráľovstvo nie je z tohto sveta“ ako v súčasnosti. Je to pastoračný problém a problém prepojenia psychického vývinu so spirituálnym vývinom. Nie je to pre mnohých ľahké, rozhodnúť sa uprostred tohto „kráľovstva“ s novými kráľmi pre kráľa, ktorého, zdá sa, poniektorí zase medzi seba nechcú. Niektorí explicitne, napríklad zástancovia abortu. Iní implicitne, veď čo iné je platiť minimálnu mzdu za maximum práce a sám žiť nad pomery?

Aj človek potrebuje mieru. Ponúka ju kresťanstvo. Ale už stvorením má v sebe človek zakotvenú potrebu zmyslu, miery, ktorú tušil mimo seba. Už Herakleitos postrehol, že je tu Logos, ku ktorému možno mať vzťah a žiť život podľa jeho mier a takto cez seba ovplyvňovať spoločnosť. Tých, ktorí to chcú, nazývajú hrdinami. Tých, ktorí to odmietajú, volá stádom.

Môžeme si želať v novom roku svet príjemný a zmysluplný. Zaisť sa aj z tohto želanja veľa splní. Ale môžu prísť aj chvíle zmysluplné, no nepríjemné. Ľudia v zápase s nepríjemným preukázali niečo, čo postrehla psychológia: že záťaž môže rozvíjať. Pretože po stretnutí s ťažkosťami môže sa človek upevniť vo vedomí svojich schopností, lepšie odhadovať svoje možnosti, menej sa báť situácií, lepšie poznať svoje ohraničenia. Aj to môže byť jeden z kontextov odkazu na nesenie vlastného kríža. Ale aj ďalšie kontexty sú tu. Napríklad podobenstvom o robotníkoch, čo sa dohodli na mzde jedného denára. Aj ten, čo prišiel pred koncom smeny, dostal denár. Zanedbané alebo nevyužitú príležitosť nás môžu ťažiť. Ale príležitosť trvá. Zmysluplne, príjemne, alebo aj zmysluplne nepríjemne.

Významná osobnosť XX. storočia V. E. Frankl nás v knihe *Trpiaci človek*, ktorú záslužne sprístupnilo čitateľskej verejnosti vydavateľstvo Lúč, varuje pred „izmamami“. Píše, že kríza humanizmu je v tom, že človek sa stal všetkým. Kríza nihilizmu je v tom, že človek sa stal ničím. Píše, že človeka nemôžeme stavať do centra. To sa robí, ak ho chceme vysvetliť z neho samého. Možno povedať, že vysvetľovanie človeka zo seba samého je popierať v ňom možnosti spirituálneho vývoja. To znamená odlišenie seba od sociálnych podmienok, ktoré ho pomáhajú utvárať, ale napriek svojej dôležitosti nie sú zdrojom jeho života. Iba potrebným prostredím pre život. Tá cesta od spoločenského sociálneho k bytostnému je v psychológii s dušou označovaná ako jeden z prejavov spirituálneho vývoja. Je to príprava na lepšie splnenie tej podmienky, ktorá je daná kresťanstvom, že človek sa k Bohu môže dostať iba cez iného človeka.

Najprv to bol v plnom slova zmysle Boží syn Kristus, bol aj človekom, ale podobne aj náš vzťah k iným ostáva významný. Nemožno spokojne povedať, že doba, ktorú žijeme, je doba hodná obetí komunizmu. Prastarý spirituálny motív mať viacej života má tendenciu byť dezinterpretovaný materialisticky. Zmysel života ako prirodzený životný motív sa chce potvrdiť často mimo hodnôt. Produktom toho je narcistický človek. Odhadzuje svoje reálne ja a ostáva mu neskutočný, silne nadsadený sebaideál. Chýba mu empatia, nevie sa skutočne tešiť ani smútiť. Nevie prežiť stratu, ani sa reálne tešiť zo získaného vzťahu. Žije často v prostredí sexizmu, ktorý živí jeho narcizmus. Chce ním poctiť druhých ľudí a keď sa

stretne s reálnym správaním, reálneho človeka, hodnotí takéto správanie ako odmietnutie, urážku a dôvod na agresiu. Taký človek nevie objavovať hodnoty v situáciách a odkrývať ich zmysel. Skôr či neskôr sa mu život bude javiť ako nezmyselný a myslím, sexuálna výchova mu nepomôže.

Franklova logoteória pripomína, že tak ako hodnoty sú vopred dané, aj zmysel života sa odkrýva tak, že hodnoty objavujeme v našich životných situáciách. Demokracia na to dáva príležitosť, religijnosť záujem viery, veda kontrolu poznáním, politika službou ľuďom. My sami snahou objavíť hodnoty v našich životných situáciách. A to tak v situáciách dobrých ako aj v tých horších. Napríklad v chorobe, ktorá je často príležitosťou na prehodnotenie celého života.

To, čo tomu môže brániť a čoho by malo byť menej, je to, čo Frankl nazval provizórnosť postojov voči životu. Metaforicky vyjadrené - po nás popta. Naozaj demografické vymieranie Európy a jej národov je epidemiologický príznak krízy zmyslu života. Akejsi hromadnej neurózy. V oblasti lásky tento postoj lásku redukuje na sexualitu. Spoločnosť, ktorá má s tým problémy, si nepomôže sexuálnou výchovou, ale iba výchovou k manželstvu a rodičovstvu. Druhým symptómom je fatalizmus, akceptovanie takého východiska pre život, ktoré predpokladá, že sme úplne determinovaní, že sloboda, zodpovednosť nie sú možné. Znakom takéhoto symptómu je rezignácia na hodnoty. Tá vedie k tretiemu chybnému východisku, a tým je kolektivistické myslenie. Môžeme povedať, že v dnešných podmienkach tomu zodpovedajú snahy o to, aby štandardy, normy nahrádzali hodnoty. Systém

je nadradený človeku. Štruktúra systému rozhoduje, a nie osoba. Mnohí zamestnanci firmami, najmä západných, ktoré pôsobia u nás, sa sťažujú, že firma nerešpektuje ich osobný čas, rodinné záujmy, ale vstupuje do ich súkromného času. Firma ich chce vlastniť komplexne cez mimopracovné akcie, ktoré pripomínajú kolektivismus bývalého režimu.

To, čo je dôležité, je rozlišovať čas práce a čas rodiny. V práci je čas viazaný na civilizačný vývoj, cez problémy, ktorých kontinuitnosť, ak sa nepeštuje čas rodiny, robí ilúziu, že to, čo je teraz, bude trvať večne. Čas rodiny pomáha rozlišovať životné obdobia, ich hodnotu. Rodina rozvíja a je rozvíjaná personalizáciou, nielen socializáciou.

Nakoniec posledným symptómom tejto hromadnej neurózy, podľa Frankla, je popieranie osobnosti iných. Oslbuje sa tak solidarita a rivalita legitimizuje agresiu.

Našťastie dôležité témy nemôžu zovšednieť. Ide len o to, ako s nimi naložíme, aj s vlastnou danosťou nachádzať zmysel života, trvať na jeho znení. Môžeme si priat' v novom roku, aby to boli čo najviac témy príjemné a zmysluplné. Ale treba vzdať úctu tým, ktorí sa rozhodli pre zmysluplné, aj keď nepríjemné. Napríklad cez výhradu vo svedomí. Komunizmus nedovoľoval túto výhradu, a preto by sa čakalo, že ako postkomunistická krajina budeme garantom tejto nutnosti. Ak chceme byť hodni obeti komunizmu, mali by sme sa o to snažiť. Treba však povedať, že nie sme odkázaní na drámy, určite ich bude ubúdať a pribúdať dobrého života, ak si občas položíme otázku, čo je to mať viacej života, a tiež ak nebudeme potláčať otázku o zmysle života. Nový rok je, ktorý nastúpil po sviatku Narodenia, je dobrým začiatkom.

STANISLAV HVOZDÍK

KULTÚRA

dvójtýždenník závislý od etiky
Vydáva Factum bonum, spol. s r. o. – Adresa
vydavateľstva a redakcie: Sološnícká 41,
841 05 Bratislava. Tel./fax: 02/654 12 388.

Redakčná rada: Július Binder (predseda), Anton Hlinka, Richard Marsina, Tibor Kovalik (Kanada), Vladimír Kubovčík. – Šéfredaktor: Teodor Krížka. – Cena jedného čísla je 29,- Sk. Polročné predplatné 290,- Sk, celoročné predplatné 580,- Sk. Mediaprint-Kapa, Pressegrasso, a. s. Objednávky na predplatné prijíma každá pošta a doručovateľ Slovenskej pošty. Objednávky do zahraničia vybavuje

Slovenská pošta, a.s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15, e-mail: zahranična.tlac@slpost.sk – Telefonické predplatné: 02/54418102 alebo 02/54418091 – Registračné číslo 1810/97. – Nevyžiadané rukopisy nevraciam. E-mail: redakcia@kultura-fb.sk – www.kultura-fb.sk – Tento ročník vychádza s príspevkom Ministerstva kultúry SR – ISSN 1335-3470 (tlačené vydanie) ISSN 1336-2992 (online)

Lisabonská zmluva, ktorá vzišla zo summitu EÚ v Lisabone (október 2007), má zjednodušiť život a rozvíjať reformy Únie. Nahradzuje návrh euroústavy, ktorá pred dvoma rokmi skončila neúspechom.

Plesat' môžu agresívni liberálni euroskeptici, ktorým sa podarilo aspoň zamotať, keď už nie zmeniť smerovanie Únie (najviac sa o to pričínili Veľká Británia, Česko a Poľsko). Vydýchli si konštruktívni unionisti eurooptimisti, ktorí im urobili ústupky a kompromisy preto, lebo si boli vedomí, že sa v mene existencie Únie musia dohodnúť. Nič iné do úvahy neprichádzalo. *Zostáva iba veriť, že hlasy pudlika, chameleóna a káčerov nepreľušia volanie slušných ľudí po ekonomicky prosperujúcej, sociálne spravodlivej a solidárnej únii.*

Možnože cena ústupkov pozastaví zápas sociálnodemokratických unionistov a zástancov liberálnej koncepcie smerovania Únie amerického typu a umožní sa viac venovať európskym a svetovým témam, ktoré sú teraz pre existenciu ľudstva dôležitejšie a tiež ekonomickému dobiehaniu USA.

Lisabonská zmluva prináša viaceré úpravy, ktoré majú sfunkčniť fungovanie Únie.

Zmluva po prvýkrát obsahuje klauzulu o vystúpení z únie. Únia nebude zasahovať do oblasti ako zahraničná politika, obrana a zdanenie príjmu, čo zostáva v rukách národných vlád. Reformný proces Únie ráta s tým, že počet poslancov Európskeho parlamentu by sa po voľbách v roku 2009 mal znížiť zo súčasných 785 na 750. Počet eurokomisárov sa zníži z 27 na 18. Mandát bude päťročný. Vyberať ich budú rotačným spôsobom medzi členskými štátmi. Zmena začne platiť až od roku 2014.

Kým Lisabonská zmluva vstúpi do

platnosti, čaká ju ešte náročná ratifikácia 27 členských štátov. Ak prejde, bude platiť od roku 2009. Slovenským parlamentom by Lisabonská reformná zmluva mala prejsť bez problémov. Malo by to tak byť aj v prevažnej väčšine členských štátoch Únie.

Pol miliardy občanov EÚ očakáva, že by sa mala viac ako doteraz prejavovať pridaná hodnota európskej politiky Únie.

Hlavný zdroj inšpirácie, ako preko-

kladnice európskych spoločných hodnôt. Slovinci ako starý národ zapustili svoje hlboké korene v európskom priestore pred mnohými národmi. *Svoje hodnoty odvíjajú od kresťanského cyrilo-metodského duchovného dedičstva, na ktoré odkazuje aj slovenská ústava.* Odkaz dvoch vierozvestov Cyrila a Metoda má pre Slovincov silný politický, duchovný i národnostný motív. Kardinál Jozef Tomko pri príležitosti osláv sviatku sv. Cyrila a Metoda

Bude veľmi náročne definovať a najmä kodifikovať napríklad zoznam spoločných európskych hodnôt. Otázkou je, či je to vôbec možné a do akej miery potrebné. Európske hodnoty sú konfrontované množstvom rozmanitého národného, regionálneho, etnického, sektárskeho a sociálneho chápania a vysvetľovania. Túto rozmanitosť chápania a vysvetľovania spoločných hodnôt nebude možné ani odstrániť, ani obsiahnuť v Lisabonskej reformnej zmluve.

ský štát. Majú právo obrátiť sa petíciou na EP a európskeho ombudsmana a inštitúcie a poradné orgány Únie v ktoromkoľvek jazyku ústavy.

Európski lídri podpísali reformnú zmluvu (december 2007), ktorá má nielen zmodernizovať fungovanie únie, ale má aj spružniť jej zahraničnú politiku a priniesť jednoduchšie fungovanie únie. Zmluva s 250 stranami bude schvaľovaná v 27 členských štátoch. V štyroch krajinách – Veľkej Británii, Írsku, Dánsku a Holandsku možno budú so schvaľovaním aj problémy, ktoré by mohli spôsobiť vážnu politickú krízu v Európe. Lisabonská zmluva je totiž iba mierne zmenenou verziou ústavnej zmluvy, ktorú v referendách v roku 2005 odmietli vo Francúzsku a Holandsku. *Slovensko a 15 ďalších štátov ešte podpísalo aj dodatok k zmluve, v ktorom sa priznáva k symbolom únie – vlajke, hymne, euru a 9. máju, ktorý je Dňom Európy.* Súčasťou reformnej zmluvy je záväzná Charta základných práv, s ktorou súhlasili všetky členské štáty s výnimkou Veľkej Británie, Írska, Dánska a Poľska.

Nebolo by správne narušiť doterajšiu koncepciu stratégie rozvoja v Európe spočívajúcu na spoločných európskych hodnotách, budovania spoločného európskeho kultúrneho priestoru prepojeného na ekonomickú integráciu. Je už z veľkej časti realitou, a nahradiť ju inou, napríklad pomerne nečitateľnou koncepciou „otvorenej spoločnosti“ podľa predstáv Georgea Sorosa je neakceptovateľné. Narušila by doterajšie presvedčenie silnej európskej politickej identity, ktorá v definíciách únie v Európe už je skutočnosťou. Mohlo by to priniesť nestabilitu nielen v európskom priestore, ale aj v širšom rozmere.

JOZEF MIHALIK

Autor je profesor na Trnavskej univerzite

Lisabonská zmluva

a zápas o spoločné európske hodnoty a kultúru

doterajšie nezhody s mŕtvou euroústavou, treba hľadať v spoločnej európskej kultúre. Jej význam ako zdroj jednoty a spolupatričnosti v integračnom úsilí bude neustále stúpať.

Lisabonská zmluva priznáva záväznosť existujúcej Charty základných práv vo všetkých členských štátoch (okrem Veľkej Británie, ktorá si vybojovala výnimku). Charta naznačuje, že základňou pre európsku jednotu by mali byť spoločné európske hodnoty. Jeden zo zakladateľov Európskych spoločenstiev Jean Monnet na konci života údajne povedal, že ak by mohol proces európskeho zjednotenia začať ešte raz, začal by s oblasťou kultúry. To neznamená harmonizáciu, ale potvrdzuje dôležitosť spoločného hodnotového základu pre samotný politický vývoj.

Ak chceme hovoriť o európskej spoločnej kultúre a európskych spoločných hodnotách, tak musíme mať jasno v národných hodnotách a národnej kultúre, s ktorými chce krajina prispieť do

(júl 2007), povedal, že kresťanstvo prinieslo nový rozmer do duchovnej kultúry Slovincov. Kresťanské hodnoty, to je náš život, minulosť, prítomnosť a budúcnosť, uviedol.

Na adresu tých, ktorí hovoria, že ide o mýtus, či legendu treba povedať, že nejde o mýtus ani legendu, ale o skutočnosť, ktorá od roku 863 formovala kresťanský hodnotový systém slovenského ľudu. Jeho sila spočíva v tom, že pomohol prekonať všetky príkoria, ktorým Slovinci museli čeliť a aj jeho zásluhou sa splnil vekmi živený sen o samostatnom štáte. Bolo by chybou, ak by sa tento životodarný prameň v živote Slovincov zľahčoval. Nikdy ho nemôže nahradiť pre Slovincov neprirodzený rebríček ľudských hodnôt, napr. *individualizmus neoliborálov, ktorí svoj vzor pre formovanie hodnôt vidia v americkej egoistickej filozofii spoliehania sa na samého seba*, ktorá pramení aj v priemyselnej, zmechanizovanej civilizácii.

Problémy môžu nastať pri legislatívnom zabezpečovaní a justičnom vysvetľovaní, vrátane občianstva v únii.

Lisabonská reformná zmluva by mala definovať občianstvo únie tak, že občianstvo Únie doplní štátne občianstvo a nenahrádza ho. Dobrou definíciou je, že každá osoba, ktorá má štátnu príslušnosť niektorého štátu, je občanom Únie.

Občania Únie požívajú práva a podliehajú povinnostiam ustanoveným reformnou zmluvou Únie. Berlínska deklarácia pri príležitosti osláv 50. výročia podpísania Rímskych zmlúv na založenie únie v preambule textu uvádza: *„My občianky a občania Európskej únie sme sa spojili...“* (marec 2007). Majú právo na slobodný pohyb a pobyt na území členských štátov. Majú právo voliť a byť volení vo voľbách do EP a do orgánov územnej samosprávy v členskom štáte, kde majú bydlisko. Majú právo požívať ochranu na území tretej krajiny, v ktorej nie je zastúpený člen-

Slovenská republika je od 1. mája 2004 plnoprávnym členom EÚ. Európa a národy v Európe sú a perspektívne budú spojené nádoby. Aliancia za Európu národov je reakciou na túto novú skutočnosť. Opiera sa najmä o víziu Roberta Schumana „EURÓPA NÁRODOV, JEDNOTA V RÔZNORODOSTI“. AZEN tiež reaguje na výrok Ralfa Dahrendorfa, bývalého európskeho komisára: „Na scénu sa vracia národný štát. Napriek častému hľadaniu novej identity – európskej, latinskoamerickej alebo inej, či dokonca akejsi „svetovej občianskej spoločnosti“ sa cíti väčšina ľudí doma vo vlastnej krajine - v národnom štáte, ktorého sú občanmi.“

Iniciátor AZEN Marián Ošatník nemá ambíciu stať sa predsedom vznikajúceho subjektu. Aj to bol dôvod, prečo sme mu položili niekoľko otázok.

- Na začiatok, skúste načrtnúť, aké sú cieľové piliere, zábery strany AZEN.

MARIÁN OŠATNÍK - Každý deň po vstupe Slovenska do EÚ od roku 2004 formujeme budúcnosť Slovenska v rámci Európy. Nedávno sa dokonca úplne pripustné stali hranice štátov schengenského priestoru. Stotožnenie sa s politickou ideou jednotnej EÚ znamená niesť už európsku zodpovednosť a realizovať vyplývajúce práva a povinnosti. Slovensko tak svoju politicko-ekonomickú, kultúrnu a ekologickú orientáciu musí tvoriť a presadzovať už s touto európskou dimenziou. Preto sme sa podujali viesť o tomto nevyhnutnom procese diskusiu. Tá má prebiehať práve na báze politického subjektu AZEN. Ak by som mal stručne charakterizovať naše ciele, tak poviem, že chceme pre Slovensko „európsky štandard životnej úrovne, kva-

Politika kultúrou

O budúcnosti Slovenska v Európe

litu života človeka, umenie a radosť žiť v zdravom životnom prostredí a zodpovednosť voči budúcim generáciám“. Slovensko nedostalo nikdy nič zadarmo. Ani od EÚ tak nebolo a nebude. Pre všetkých občanov Slovenska to znamená vnímať nevyhnutnú zmenu, poopraviť prístup k riešeniu problémov, nastaviť po novom spôsob myslenia a politického konania Slovenska v Európe.

- Ako nato?

MARIÁN OŠATNÍK - Ideu a politicko-právny vzťah Slovenska a Európy možno naplniť len mobilizáciou mysle, s našim pričinením a s vyšším rozmerom komunikácie. Nato treba prekročiť zónu pohodlnosti, poznať národné, európske bytie, byť sami sebou, prekročiť privátne obmedzeného ducha a prejsť k verejnej aktivite. Činnosť v prospech spoločného vyššieho cieľa vo verejnom záujme vracia občanom pocit sebavedomia, upevňuje vzájomnú spolupatričnosť národa, naplnia ju vyšším zmyslom. Politická koncepcia AZEN rešpektuje národno-európske dimenzie.

- Môžete byť konkrétnejší?

MARIÁN OŠATNÍK - Keďže sme na pôde dvojtyždenníka Kultúra, ktorá je závislá od etiky, osobitne zdôrazním ťažiskovú kapitolu AZEN „Politika kultúrou“. AZEN dlhodobo prosperitu Slovenska vidí v kultúre. Štát bez kultúry nemá zmysel. Dejiny by mali byť dejinami úsilia o vyššiu kultúru života, o obnovu a prehlbovanie

mravnosti. Kultúra, umenie ako jej vrcholný výraz, vracia spoločnosti obsah. *Kultúra, kultúrnosť predznamenáva morálku, vracia politiku tam, kam patrí, medzi nástroje hľadania a uskutočňovania všeobecnej prospernosti spoločenského konania, redukuje na minimum fanatizmus, xenofóbnosť, extrémizmus. Existencia človeka, teda i jeho politického správania sa. Na to sa už riskantne dlho zabúda.* G. Kilianová z ÚE SAV vraví: „Bez koreňov je človek stratený. Mnohí ľudia na Slovensku zatiaľ nemajú jasnú či dostatočnú predstavu o svojom kultúrnom zázemí a svojej krajine. A kým ju nemajú, nie sú emancipovaní a nemôžu sa cítiť ani občanmi EÚ. Mám na mysli stotožnenie sa s históriou svojej krajiny a jej tradíciami. Bez tohto človek nemá korene, a kým ich nemá, nemôže sa cítiť ani rovnocenným partnerom spoločenstva iných národov Európy“. Slovensko nemá more, ropu a iné nerastné bohatstvá, ale má kultúru, umenie, históriu, čarovnú prírodu, cestovný ruch, vodu, mladú, už európsky orientujúcu sa generáciu.

EÚ je rozlohou cca dvestosemdemkrát väčšia ako Slovensko. 1% obyvateľov EÚ, ktoré predstavujú Slovinci, veľavravne poukazuje na skutočné postavenie Slovenska v rámci EÚ. Kultúra je podľa môjho názoru našou najefektívnejšou devízou. Veď nemožno prijať koncept, že každý občan je len daňovou jednotkou. David S. Landes tvrdí, že naj-

dôležitejšie odpovede na ekonomické otázky možno ležia mimo sféry ekonomie a histórie ekonomického rozvoja nás učí, že kľúčové sú kultúrne faktory a ako príklad uvádza, aký má vplyv kultúra na rast bohatstva napr. v Austrálii.

- Kde ste hľadali zdroje inšpirácie na obsahovú štruktúru AZEN?

MARIÁN OŠATNÍK - Začal som doma na Slovensku. Zdrojom inšpirácie sú pre mňa myšlienky intelektuála európskeho rozmeru, európskej osobnosti roka 2007 Ladislava Hanusa, ktorý ešte v 40. rokoch minulého storočia povedal: „Cesta Slovincov k európskosti si vyžaduje ďalšie dozrievanie, stavbu slovenskej duchovnosti, permanentný rast kultúrnosti, vzdelanosti, potreby stretania a konfrontácie s cudzinou, nadobudnutie schopnosti asimilovať cudzie v zmysle logiky svojich záujmov, nie premiešať vlastné s cudzím, ale vnútorné obohatiť, vlastné s cudzím... Európa je úloha, ktorá sa má v generáciách splniť, norma, ku ktorej treba dorásť, ktorú si treba osvojiť ako meradlo vlastné“. V tomto poslanstve vidím odkaz, model, inšpiráciu.

- Teraz k praktickým otázkam. Ako vnímate budúcnosť. Pripravujete sa na budúce voľby?

MARIÁN OŠATNÍK - S voľbami do Európskeho parlamentu a s voľbami prezidenta SR v roku 2009 ako aj s parlamentnými voľbami v roku 2010 prebehne generačné striedanie.

V rámci členstva Slovenska v EÚ musí prísť na politickú scénu nová generácia politikov - zdravo ctížiadostiví mladí ľudia už s európskou skúsenosťou, myslením, vládnucou cudzími jazykmi, odbornosťou, pripravená na činy a živé skutky. Bude to nová šanca, ale aj nová politická skúška. Slovensko je nútené začať demokratickú, ekonomickú, ekologickú a kultúrnu transformáciu premeniť v európsky fungujúci štát. Voľby 2009 a 2010 budú už pre euroobčanov, eurovoličov Slovenska. Budeme v nich rozhodovať o sebe a pre seba, o svojich deťoch a potomkoch v Európe!

- Koho mienite vo voľbách oslovovať?

MARIÁN OŠATNÍK - Nemienime preberať voličov iných strán. To nepatrí k politickej kultúre AZEN. Predsa až skoro 50% voličov nebolo voliť. To je náš voličský potenciál. A to nehovorím o počte mladých pracujúcich v zahraničí cca 500 000.

- Môžete vysvetliť logo AZEN?

MARIÁN OŠATNÍK - Symbolom Aliancie za Európu národov je DĀTEL. Je to symbol zdravia, čistoty, ochrany prírody, ale i dôraznej, čitateľnej, citeľnej, dôveryhodnej a počuteľnej komunikácie. Naznačená veža hradu Devín na sútoku riek Moravy a Dunaja je symbolom slovenskej minulosti a spolupatričnosti. Kriváň je vyjadrením stálosti a pevnosti. Symbolizuje významné udalosti slovenského národa - boj štúrovcov za národné uvedomenie a je symbolom ochrany svojbytnosti slovenského národa a jeho historického územia. Hymnou Aliancie za Európu národov je pieseň Gejzu Dusika „Najkrajší kút v šírom svete je moja rodná zem...“.

Rozhovor viedol: JOZEF ŠUCHA